

PRITARTA

Anykščių rajono savivaldybės tarybos
2020 m. birželio 25 d. sprendimu Nr.1-T-192

PATVIRTINTA

Anykščių vaikų lopšelio-darželio
„Žiogelis“ direktoriaus 2020 m. liepos 7 d.
įsakymu Nr.V-16

ANYKŠČIŲ VAIKŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „ŽIOGELIS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Informacija apie mokyklą

Švietimo teikėjas – Anykščių vaikų lopšelis-darželis „Žiogelis“ (toliau – lopšelis-darželis).

Teisinė forma – biudžetinė, nesiekianti pelno savivaldybės švietimo įstaiga, turinti viešojo juridinio asmens statusą.

Grupė – neformaliojo švietimo mokykla.

Tipas – ikimokyklinio ugdymo mokykla.

Adresas: K. Ladigos g. 3, Anykščiai, tel. (8 381) 51 538, el. p. ziogelis@res.lt, interneto svetainės adresas: www.anyksciuziogelis.lt

Vaikai ir jų poreikiai

Ikimokyklinio ugdymo programa skirta ugdyti vaikams nuo 1 iki 6 metų.

Ikimokyklinio amžiaus grupės komplektuojamos atsižvelgiant į vaikų amžių. Ugdymo programa orientuota į vaiką ir jo poreikių tenkinimą:

pagrindinių prigimtinių (fiziologinių ir psichologinių) poreikių: sveikatos, judėjimo, aktyvumo, meilės, saugumo, savarankiškumo, bendravimo, pripažinimo, pagarbos, paramos, dėmesio, žaidimo, pasaulio pažinimo, aktyvumo, savigarbos, saviraiškos;

specialiųjų poreikių: gabių, socialinės atskirties šeimose augančių, specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių ir kt.

Tam, kad geriau pritaikytume ugdymo turinį vaikų poreikiams ir mokymosi stiliui, atsižvelgėme į šiuolaikinių vaikų ypatumus:

- sudaryti galimybes pačiam vaikui susikurti, keisti, pertvarkyti aplinką;
- kurti vaikų ugdymosi situacijas, kupinas žaismės, nuotykių, atradimų;
- kurti situacijas, kurios skatintų vaikus spręsti problemas, tyrinėti, eksperimentuoti ir kritiškai mąstyti;
- skatinti vaikų veiklą grupelėmis;
- sudaryti galimybes patiems vaikams ieškoti informacijos;
- sudaryti sąlygas žaisti su šiuolaikinio vaiko poreikius atitinkančiais žaislais.

Vaikai, turintys kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, integruojami į bendrosios paskirties grupes. Jiems teikiama individuali socialinio pedagogo, logopedo pagalba. Vaikams higienos ir sveikos gyvensenos įgūdžius formuoja ir atlieka prevencinį darbą visuomenės sveikatos priežiūros specialistas. Su muzikaliais vaikais papildomai dirba neformaliojo (muzikos) ugdymo mokytojas. Tenkinant vaikų saviraiškos poreikius, tėvams pageidaujant, organizuojamos neformaliojo švietimo paslaugos (šokių, anglų kalbos, krepšinio, dailės, futbolo būreliai, IKT užsiėmimai).

2. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas

Lopšelyje-darželyje dirba kvalifikuoti, savo darbą išmanantys mokytojai: priešmokyklinio, ikimokyklinio ugdymo mokytojai, logopedas, socialinis pedagogas, neformaliojo ugdymo mokytojai. Visi mokytojai turi aukštąjį ir aukštesnįjį pedagoginį išsilavinimą. Mokytojai geba

ugdyti šiuolaikinio vaiko kompetencijas, suteikti jam pagalbą, atsižvelgiant į individualius ir specialiuosius ugdymosi poreikius, galimybes, įvertinti pasiekimus. Mokytojai savo darbe naudoja IKT priemones. Vadovai ir mokytojai skatina tinkamą praktiką, prevenciją ir intervenciją, kiekvienas vaikas saugomas nuo netinkamo elgesio su juo, nepriežiūros. Stebima vaiko fizinė ir psichinė sveikata, atpažįstami netinkamo elgesio su vaiku požymiai. Įgyvendinant Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją (ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983), mokytojai laikosi nuostatos, kad svarbiausia – užtikrinti aktyvų vaiko dalyvavimą įstaigos gyvenime. Vaikai turi galimybę reikšti savo nuomonę, teikti siūlymus. Mokytojai vykdo gerosios patirties sklaidą mieste, respublikoje, nuolat tobulinasi dalyvaudami mokymuose, seminaruose, dalyvauja respublikiniame sveikatą stiprinančių ir aktyvių mokyklų tinklo veikloje.

3. Regiono ir švietimo teikėjo savitumas

Anykščiai – žalias kurortinis miestas. Tai miestas, įsikūręs Anykštos ir Šventosios upių sankirtoje, ir minimas nuo 1440 metų. Jo plotas apie 11,48 m².

Mieste gyvena apie 9000 gyventojų. Miestą garsina jo kultūrinė praeitis, graži gamta ir geri, nuoširdūs žmonės. Anykščių kraštas – plačiai žinomas kultūrinio turizmo kurortas Anykščių šilelio prieglobstyje su išskirtine gamta, savita kultūra bei tradicijomis, darbščia ir jaunatviška bendruomene, išvystyta infrastruktūra. Čia gera ir saugu gyventi, dirbti, ilsėtis. Anykščių rajono savivaldybės patvirtinto strateginio 2019–2025 m. plano dalyje yra siekiamybė Lėto miesto titulo suteikimas Anykščių miestui. Lėtumas šiandieniniame pasaulyje tapo kokybės, ramumo ir mėgavimosi gyvenimu sinonimu.

Lopšelis-darželis įsikūręs centrinėje miesto dalyje, šalia yra Meno mokykla. Šalia įstaigos įsikūrusi Anykščių A. Vienuolio progimnazija. Palaikome glaudžius ryšius su ikimokyklinėmis įstaigomis „Eglutė“, „Spindulėlis“, „Žilvitis“, pasirašytos bendradarbiavimo sutartys. Kartu jaučiama konkurencija ir tai sudaro galimybes ieškoti naujų ugdymo formų bei metodų. Netoliese įsikūrusi Anykščių regioninio parko direkcija, su kuria lopšelio-darželio mokytojai palaiko ryšius.

Netoli lopšelio-darželio yra miesto parkas bei teka upė Anykšta. Mokytojai turi galimybę organizuoti išvykas į gamtą, stebėti parką ir upę įvairiais metų laikais.

Programoje didelis dėmesys skiriamas vaiko socialinių, meninių bei sveikatinimo poreikių tenkinimui. Nuo 2019 m. rugsėjo mėn. integruojama socialinio emocinio ugdymo programa „Kimochi“, kitos prevencinės programos. Nuo 2014 metų dalyvaujame darnaus vystymosi įgūdžių programoje Darni mokykla. Tai skatina lopšelio-darželio bendruomenę siekti bendrų tikslų, kurti darnios gyvenamosios aplinkos, būti draugiškais supančiai aplinkai.

4. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Ugdymo programa parengta siekiant tęstinumo tarp ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pakopos. Bendruomenė stengiasi laiku reaguoti į tėvų poreikius ir lūkesčius vaiko atžvilgiu. Tėvams svarbu, kad ankstyvojo amžiaus vaikai būtų tinkamai globojami, jaustųsi saugūs ir sveiki, augtų kūrybingi ir sumanūs. Vyresniojo amžiaus vaikų tėvams labai svarbu, kad būtų sudarytos geros visapusiško ugdymo(si) sąlygos, kad būtų tenkinami specialieji vaikų poreikiai, teikiama specialistų pagalba. Tėvams svarbu, kad būtų šilti personalo santykiai su vaikais ir tėvais, užtikrinamas saugumas ir sveikata, siūloma veiklų įvairovė.

Rengiant Programą, vadovautasi Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos nuostatomis, kurios garantuoja vaiko teisę būti aktyviu įstaigos dalyviu, suteikia galimybę reikšti savo nuomonę, siūlyti sumanymus, dalyvauti priimančiais sprendimais, turinčiais įtakos vaiko aplinkai, dienos ritmui, gebėjimų ugdymuisi, taip pat Vaiko gerovės valstybės politikos strategija, kurioje pabrėžiamas vaikų sveikatos saugojimas, vaikų apsaugos nuo visų formų smurto ir išnaudojimo gerinimas, pavojaus vaikų sveikatai mažinimas, atkreipiamas didelis dėmesys į sveikos aplinkos sukūrimą vaikams, pabrėžiama, kad vaikai turi jaustis saugūs ir orūs, plečiamos vaikų priežiūros paslaugos šeimoms, didinama visokeriopa parama vaikams ir šeimai.

II SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Tėvų, vietos bendruomenės ir ugdymo įstaigos bendrumo principas – su tėvais tariamasi dėl vaikų ugdymo tikslų, rezultatų, ugdomojo proceso organizavimo. Atsižvelgiama į tėvų lūkesčius bei individualias vaiko galias. Siekiama, kad vaiko tėvai (globėjai) aktyviai dalyvautų ugdymo(si) procese, bendrautų ir bendradarbiautų su mokytojais.

Individualizavimo principas – remiasi samprata, kad visi vaikai yra skirtingi, skiriasi pažinimo bei mokymosi tempas ir būdai, galimybės, patirtis, asmeninės savybės. Kiekvienas vaikas auga ir tobulėja savo tempu ir ritmu. Vaikams sudaromos galimybės ugdytis pagal savo gebėjimus, poreikius, amžių, parenkant metodus ugdymo turinį. Nuolat stebint vaiko daromą pažangą, numatoma tolesnė ugdymo(si) perspektyva.

Tęstinumo principas – ikimokyklinio ugdymo turinys suderintas su ankstyvojo ir priešmokyklinio ugdymo turiniu, siekiant, kad vaikas darniai pereitų nuo ugdymo(si) šeimoje ar ankstyvojo amžiaus grupėje prie ugdymo(si) ikimokyklinėje grupėje, o vėliau – priešmokyklinio amžiaus grupėje bei mokykloje.

Atsinaujinimo principas – ieškoma inovatyvių ugdymo(si) metodų, būdų, jie taikomi ugdymo procese. Sudaromos palankios sąlygos kūrybinei vaikų saviraiškai. Diegiamos IKT technologijos.

Integralumo – ikimokykliniame amžiuje sudaromos sąlygos vaiko prigimtinių galių sklaidai, fizinei, kognityvinei, emocinei, socialinei jo raidai neteikiant pirmenybės kuriai nors vienai iš jų. Ugdymo turinys yra vientisas ir neskaidomas, vienodai integruojamos visos ugdymo sritys.

Demokratiškumo – vaikui suteikiama pasirinkimo laisvė. Vaikas turi galimybę rinktis veiklą pagal savo poreikius, interesus, galimybes, nuotaiką. Susitarimai ir kartu su vaikais kuriamos taisyklės, jų laikymasis ugdo atsakomybės jausmą. Skatinamas aktyvus vaiko dalyvavimas įstaigos veikloje: išklausoma nuomonė, palaikoma iniciatyva, suteikiama erdvė jam pasireikšti, stengiamasi įgyvendinti siūlomas idėjas.

III SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas – atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniniais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, pozityvaus bendravimo, pasitikėjimo savimi, kūrybiškumo, aplinkos ir savo krašto pažinimo, mokėjimo mokytis bei sveiko gyvenimo pradmenis.

Uždaviniai:

1. Tenkinti vaikų svarbiausius poreikius, saugant ir stiprinant fizinę ir psichinę vaiko sveikatą, palaikant ir žadinant vaiko judėjimo poreikį bei skatinant fizinį aktyvumą.
2. Ugdyti vaikų kūrybiškumą, žadinti jautrumą aplinkos estetikai ir meno reiškiniams, pagarbą tradiciniam menui, skatinti atskleisti save meno priemonėmis ir kitais būdais.
3. Kurti saugią, funkcionalią, veikti skatinančią bei vaiko poreikius ir gebėjimus atitinkančią ugdymo(si) aplinką.
4. Ugdyti socialinius įgūdžius, gebėjimą bendrauti, planuoti, spręsti problemas.
5. Kurti ir burti aktyvią bendruomenę vaiko poreikiams tenkinti.

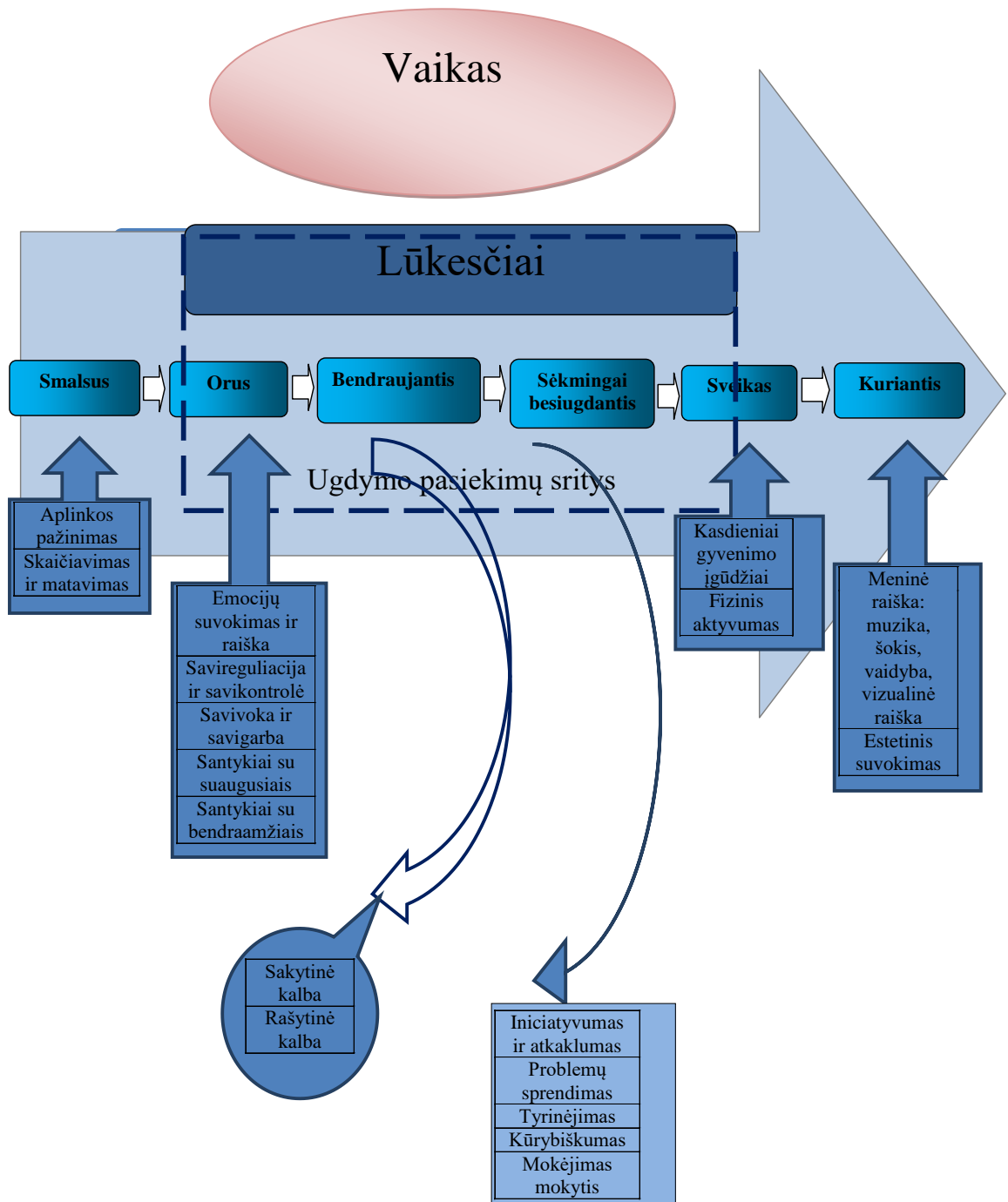
IV SKYRIUS UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ikimokyklinio ugdymo programos ugdymo turinys orientuotas į ikimokyklinio amžiaus vaikų galimybes ir augimą, sudarytas pagal sritis. Ugdymosi pasiekimo sritys išdėstytos pagal vaiko lūkesčius (sveikas, orus, bendraujantis, smalsus, kuriantis, sėkmingai besiugdantis). Šios sritys apima aštuoniolika pagrindinių ugdymo sričių, rekomenduojamų Ikimokyklinio ugdymo vaiko

pasiekimų apraše. Sritis išskirtos siekiant visuminio vaiko asmenybės ugdymosi ir atsižvelgiant į vaiko raidos bei ugdymosi ypatumus. Kiekvienoje ugdymo(si) sričių numatoma žingsniais vaiko pasiekimas ir ugdymo gairės. Ugdymosi gairėse pateikiamos tik tam tikros galimos vaikų ugdymosi situacijos (veiklos, veiksenos, pedagogo veikla). Pedagogas pasinaudodamas ugdymo gairėmis pats kuria ir įgyvendina ugdymo turinį, atsižvelgdamas į kiekvieno vaiko ar vaikų grupės ugdymosi poreikius.

Planuojant ugdymą, vadovaujamosi pasirinktu planavimo principu – teminiu, orientuojantis į ugdytinas sritis. Temas pedagogai renka atsižvelgdami į metų laikų kaitą, valstybines ir tradicines šventes, integruojamas programas, vykdomus projektus ir kt. Planuodami ugdomąją veiklą, pedagogai ir specialistai kūrybingai naudojami įstaigoje sukaupta metodine medžiaga ir įvairiomis priemonėmis.

UGDYMO MODELIS

1. KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI

Vertybinė nuostata. Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.

Esminis gebėjimas. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia, nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi.

Žingsneliai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis žingsnis	Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaiką valgyti savarankiškai, pasakant ar parodyant, kaip valgo grupės vaikai. Žaisti žaidimus „Su kuo lėlytė valgo?“, „Kas nori valgyti, aš alkanas“
	Kartais parodo mimika, ženklais arba pasako, kada nori tuštintis ir šlapintis. Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą	<ul style="list-style-type: none"> • Atsižvelgiant į vaiko tuštinimosi ir šlapinimosi įgūdžius sodinti ant puoduko ar klozeto. • Grupėje turėti didelę lėlę su drabužių rinkiniu, siūlyti vaikui ją rengti žaidžiant žaidimą „Lėlytė eina į lauką“. Žaisti žaidimus imituojant rengimosi veiksmus (pvz., pritaikyti tam žaidimą „Jurgelis meistrelis“). Rengiant vaiką, pratinti apsirengti ir nusirengti drabužėlius tam tikra tvarka, rengti žaidinant „Šmurkšt kojytę į kojinytę (batuką)“ ir t. t. • Kurti žaidybines situacijas, skatinančias vaiką panaudoti savo mokėjimus ir įgūdžius: „Parodykime meškučiui, kaip plauname rankes, išpučiame nosį.“ • Kurti siužetines situacijas, žaidimus skatinančias vaiką padėti žaislą į jam skirtą vietą. „Mašinytė grįžta į garažą“, „Lėlytė sėdasi prie stalo, gulasi į lovytę (vežimėlį)“, „Kamuoliukai pavargo ir nori pailsėti“ ir t. t., „Kiškučiai nori į krepšelį“
3-asis žingsnis	Savarankiškai valgo ir geria. Pradeda naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia. Suaugusiojo padedamas bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas. Padeda į vietą vieną, kitą daiktą	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti ragauti ir valgyti įvairų maistą. Pratinti gerai sukramtyti maistą, neskubinti valgančio vaiko, mokyti valgyti ramiai. Pratinti keltis nuo stalo tik baigus valgyti. Siūlyti žaisti žaidimus, mokant naudotis stalo įrankiais (pvz., „Gimtadienis“, „Kavinėje“ ir kt.). Prižiūrėti, kad vaikas valgytų su įrankiais taip, kaip jis gali, pagirti vaiką už pastangas. Turėti grupėje indelių, skatinti vaiką jais žaisti, vrti, kepti. • Mokyti taisyklingai naudotis tualetu. • Žaisti žaidimus „Kuo aš apsirengsiu, eidamas į lauką ar iš darželio namo?“, „Aprenk draugą“. Skatinti klausytis ir (ar) imituoti eilėraštkus: R. Kašausko „Batukai pyksta“, R. Skučaitės „Močiutės spinta“. • Naudoti įvairias spalvotas, kvepiančias vaikiškas higienos priemones. Kalbėtis su vaikais apie švarą. Skaityti kūrinėlius (pvz., K. Binkio „Jonas pas čigonus“). Sistemingai skatinti pažaidus sudėti žaislus ir kitas priemones į vietą. • Tvarkyti žaislus, dainuojant dainelę: „Visi žaisliukai turi savo vietą, turi savo vietą, vietą numylėtą“

4-asis žingsnis	Valgo gana tvarkingai. Primenamas po valgio skalauja burną. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam po valgio sutvarkyti stalą	<ul style="list-style-type: none"> • Priminti, kad vaikai valgytų neskubėdami. Su vaikais kalbėti apie tai, kad labai svarbu pusryčius, pietus, vakarienę valgyti tuo pačiu metu. Žaisti žaidimus, kuriuose formuojasi maitinimosi ritmo suvokimas (šeima, restoranas ir kt.) • Žaidžiant vaikai mokomi atskirti pagrindines produktų grupes – pieną, mėsą, vaisius, daržoves. Kalbėtis su vaikais, kodėl reikia plauti vaisius, daržoves, uogas, sudaryti sąlygas mokytis praktiškai juos nuplauti
	Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Šiek tiek padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį, tvarko žaislus	<ul style="list-style-type: none"> • Rekomenduoti tėvams apmokyti vaikus patogiais ir lengvai aprenjamiems drabužiais. Primenant eiliškumą, skatinti vaikus savarankiškai apsirengti ir nusirengti, tvarkingai susidėti drabužius. • Mokyti vaikus taisyklingai plautis ir šluostytis rankas, praustis ir šluostytis veidą. • Priminti, kad čiaudint ar kosint būtina prisidengti burną ir nosį, geriausia čiaudėti į sulenktą alkūnę. Priminti, kad naudotūsi nosinaite. • Skatinti susitvarkyti žaislus, su kuriais žaidė, įvairiai motyvuojant, padedant. Tam pasitelkiant savo išmonę, kūrinėlius kaip „Kakę Makę“
	Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų	<ul style="list-style-type: none"> • Pasiruošti ir naudoti vaizdines priemones apie saugų elgesį. Rodyti mokomuosius filmus. Žiūrėjęs paveikslėlius, vartant vaikiškus žurnalus, pastebėti ir parodyti dvejopas situacijas, pvz.: tas, kuriose saugu vaikui, ir tas, kuriose gali įvykti nelaimė. Skaityti, kurti kūrinėlius apie saugų elgesį. • Organizuoti saugaus elgesio savaites (viktoriais), kvieisti medicinos darbuotojus, gaisrininkus, policijos darbuotojus
5-asis žingsnis	Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. Domisi, koks maistas sveikas ir visavertis. Serviruoja ir tvarko stalą, vadovaujamas suaugusiojo	<ul style="list-style-type: none"> • Savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai naudoti stalo įrankius. Patraukliomis formomis paaikškinti pieno, mėsos, vaisių ir daržovių naudą. Papasakoti apie per didelio saldumynų kiekio žalą organizmui. • Kvieisti vaikus į talką dengiant stalą gimtadieniui, šventei
	Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą	<ul style="list-style-type: none"> • Priminti, kad sudėtų ne tik gerai matomus žaislus, bet ir tuos, kurie yra po stalu, lova, spintele ir kt. • Skatinti vaikų savarankiškumą. • Pasiūlyti vaikams tvarkantis apsirengti specialiais vaikiškais darbo drabužiais – prijuostėlėmis, kepurėlėmis
	Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu su vaikais organizuoti viktorinas, projektus apie saugų vaikų elgesį. • Diskutuoti su vaikais, kaip konfliktus spręsti taikiai. • Žaidimas „Saugių žodžių piramidė“: kiekvienas vaikas „stato“ saugių žodžių piramidę, aukščiausia piramidė tampa saugaus elgesio nuostatomis, kurti

		savo grupės elgesio taisykles
	Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai	<ul style="list-style-type: none"> • Savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai sėdėti, stovėti, vaikščioti. Stebėti ir priminti, kad taisyklingai sėdėtų, suteikti žinių kas būna, kai sėdime netaisyklingai
6-asis žingsnis	Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą – kurio vartojimą reikėtų riboti. Savarankiškai serviruoja ir tvarko stalą	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu su vaikais aptarti, kodėl žmogus valgo. Paprašyti vaikų pasakoti, ką jie dažniausiai valgo pusryčiams, pietums ir vakarienei, diskutuoti, kurie iš jų vartojamų produktų, patiekalų yra naudingiausi jų augimui ir gerai savijautai. • Vaikams pateikti paveikslėlius su įvairiais maisto produktais ir patiekalais, jais žaidžiant mokytis atskirti naudingą ir bevertį maistą. • Organizuoti įvairių kūrybinių darbų (piešinių, inscenizacijų ir t. t.) kūrimą, jais skatinti pasirinkti sveikus produktus ir patiekalus. Klausytis skaitomų knygelių, vaidinti, žaisti loto, žiūrėti filmukus apie žmogui naudingus maisto produktus (duoną, obuolius, pieną, vandenį ir kt.). Žaidžiant su lėlėmis ar kitus žaidimus rūšiuoti maisto produktus (jų paveikslėlius) į naudingus ir vengtinus
	Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą	<ul style="list-style-type: none"> • Pasiūlyti vaikams apsirengti lengvesniais ar šiltesniais drabuželiais. Sušlapusius rūbus, avalynę pasidžiauti. • Parūpinti skysto muilo su dozatoriumi, parodyti, kaip ir kiek dozuoti, kad rankos būtų švarios. Priminti, kad reikia taupyti vandenį, paaiškinti, kodėl, pasiūlyti vandens čiaupą atsukti tiek, kiek reikia, kad muilas nusiplautų. • Pasiūlyti kurti „Rankų plovimo dienoraštį“ • Žaidimas „Išmanieji pirštukai“. Auklėtojas kartu su vaikais piešia didelę plaštaką ir ant kiekvieno pirštuko užrašo vaikų mintis, kodėl reikia plautis rankas. • Akcijos „Mano rankos švarios“, „Kur gyvena mikrobai“
	Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių. Stebint suaugusiajam saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais įrankiais. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus. Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai	<ul style="list-style-type: none"> • Parūpinti priemonių kalimo, siuvimo, dygsniavimo žaidimams. • Apsilankyti su vaikais gaisrinėje, policijoje, ligoninėje, autoservise ir t. t. • Auklėtojas kartu su vaikais „Minčių lietuje“ diskutuoja, aptaria, vertina. • Auklėtojas pasiūlo, kad vaikai pasakytų, kai pastebės jį (ją) vaikstantį ar sėdintį susikūpinus, arba kas neplovė rankų...

2. FIZINIS AKTYVUMAS

Vertybinių nuostatų. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.

Esminis gebėjimas. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.

Žingsneliai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis žingsnis	Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia. Eina į priekį, į šoną ir atgal. Eina stumdama ar tempdama daiktą. Bėga tiesiomis kojomis. Atsisėdęs ant riedančio žaislo stumiasi kojomis. Pralenda per kliūtis keturpėsčias. Padedamas lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu	<ul style="list-style-type: none"> • Siūlyti žaidimus, lavinančius ir įtvirtinančius vaiko judėjimą (pvz., „Atnešk žaisliuką takeliu“, „Ištaškyk balutę“, „Skrenda paukšteliai“ ir kt.). Sudaryti vaikui galimybę nešioti žaislus „takeliu“ tarp dviejų virvių, stumdyti žaislinį vežimėlį, prikrautą kubelių, vaikytis ir ridenti kamuolį, joti ant linguojančių žaislų, važiuoti pasispiriant kojomis, pakviesti eiti „tilteliu“ paskui save. Turėti grupėje žaislų, kuriuos galima stumdyti, sėdėti ar jais važinėti. Grupėje turėti didelių minkštų kaladžių, takelių, kurie leistų veikti, konstruoti, bandyti
3-asis žingsnis	Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdama jį pirštais. Išmeta daiktus iš rankos atleisdama pirštus. Ploja rankomis. Rideną, meta, gauda kamuolį	<ul style="list-style-type: none"> • Siūlyti statyti bokštelį, užsukti ir atsukti dangtelius. Pasiūlyti padaryti kamuoliuką: paimti popieriaus lapą ir suglamžyti taip, kad būtų panašus į kamuoliuką. Žaisti žaidimą „Takelis“. Iš popieriaus juostelių padaryti apie 3–5 cm takelį. Duoti vaikui kruopų, tegu beria ant takelio ir kviečia paukštelius lesti. Duoti lipdyti iš minkšto plastilino ir kt.
4-asis žingsnis	Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdama kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją, spiria kamuolį	<ul style="list-style-type: none"> • Naudoti priemonę „Kempinėlių takelis“ (tai nebereikalinga parketo lenta, ant kurios užklijuota minkšta kempinė). Pagamintus takelius plokščiapėdiškumo profilaktikai ir kt. Sudaryti sąlygas vaikui vaikščioti įvairiu atstumu, neužkliudant padėtų daiktų (žaidimas „Neužkliudyk“). Organizuoti siužetinių pratimų, kurie skatintų vaiką peržengti kliūtis, eiti plačia linija. Sudaryti sąlygas vaikams laiptoti kopėtėlėmis siekiant tikslo – pauostyti, pasiekti, nukabinti. Žaisti žaidimą „Pašto dėžutė“. Kartu su vaikais imituoti šuoliuojančius gyvūnus. Žaisti žaidimą „Viens, du, trys – pasiruošęs – šok!“ • Žaidimai su arkliukais „Aš joju“
4-asis žingsnis	Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, ridena, mēto, gauda kamuolį, įkerpa popieriaus kraštą	<ul style="list-style-type: none"> • Pasiūlyti vedžioti labirintą (galite rasti internete arba patys nubraižyti). Tegu vaikas veda pieštuku arba piršteliu. Kad būtų įdomiau, sugalvokite pasakojimų, pasakų: kur veda šis kelias, pas ką ir t. t. Sudaryti galimybes vaikui ridenti, gaudyti, mėtyti, spardyti kamuolius. Kartu su vaikais pasidarykite vėrinį, verkite makaronus, sagas, karoliukus ir t. t. Pradėti nuo didesnių skylių, taip mažyliui bus įdomiau, po to verti vis smulkesnius daiktus. Siūlyti žaidimus ir žaislus, kuriuose atliekami sukamieji plaštakos judesiai (pvz., žaidimas kėgliais ir kt.). Mokyti

<p>5-asis žingsnis</p> <p>Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Greitas, vikrus, bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Laipioja lauko įrengimais. Spiria kamuolį į taikinį iš įvairių padėčių. Pralenda pro kliūtį, jos nepaliesdamas</p>		<p>žirkėmis įkirpti popierinės saulutės spindulėlį</p> <p>Organizuoti veiklą, kad vaikas eidamas atliktų ritminius judesius pečiais, galva, muštų kamuolį, mestų į viršų, ėjimą keistų bėgimu. Žaisti žaidimą „Raganėle pamotėle“. Sugalvoti maršrutą, kad vaikas turėtų eiti, bėgti, perlipti suola, pralįsti po kėde ir t. t. Organizuoti bėgimo estafetes, įvairių šuolių žaidimus, panaudojant įvairias priemones: kaspinus, kamuolius, lankus, lazdas. Žaisti žaidimus su išsisukinėjimais, kurių tikslas – ilgiau likti nepagautam. Siūlyti vaikams šokinėti per šokdynę, lanką. Žaisti įvairius judrius žaidimus. Skatinti aktyvų judėjimą ir geras emocijas</p>
	<p>Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, sega sagas). Meta kamuolį iš pasliūlytų įvairių padėčių, į taikinį, tiksliau gauda, mušinėja. Įsisupa ir supasi sūpynėmis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pasiūlyti piešti įvairių linijų, pieštuku apvesti daiktus: stiklinę, apverstą lėkštutę, puoduką; po truputį duoti sudėtingesnes užduotis. Sudaryti sąlygas vaikui žaisti su pipete. Parinkti įvairių priemonių (sagų, rutuliukų, karolių), kad vaikas galėtų verti ant siūlo. Duoti vaikui krepšį su skalbinių segtukais, paimti segtuką trimis pirštais, prisegti, paprašyti, kad ir jis taip pat padarytų. Skirti daug užduočių smulkiajai motorikai lavinti. Žino kaip saugiai perduoti draugui žirkles
<p>6-asis žingsnis</p> <p>Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. Ištvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomu ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn. Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į toli, į aukštį. Važiuoja dviračiu, paspirtuku valdo pusiasuvyrą</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Organizuoti vaikams įvairias estafetes, kurių metu vaikai galėtų judėti poroje, ratu, sutartinai su kitais vaikais. Sudaryti sąlygas žaisti žaidimą „Klasės“, šokinėti per gumytę, virvutę. • Organizuoti veiklas, kurios teiktų vaikams malonumą, norą varžytis, nugalėti, kartu mokytis ir pralaimėti
	<p>Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau. Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pasiūlyti vaikams įverti siūlą į adatą, siuvinėti pagal trafaretą; ant kartono išdurti skylutes ir duoti vaikui didelę adatą su ryškios spalvos siūlu, tegu lopo, kuria įvairius ornamentus, siuvinėja, sudygsniuoja nesudėtingus rūbelius lėlėms, maišelius ir kt., neria

	kirpdamas. Su kamuoliu atlieka sporto žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindami veiksmus	važeliu, daro kutus, mokytis įsiūti sagą. Parūpinti priemonių, tinkančių konkrečioms sportiniams žaidimams (krepšinio, futbolo kamuolius, badmintono rakečių, kėglių, lazdų, salės riedulio vartų). Organizuoti sportinius žaidimus, kad vaikai galėtų varžytis tarpusavyje
--	---	---

3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA

Vertybinių nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis ir jausmais.

Esminis gebėjimas. Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus (užjaučia, padeda).

Žingsneliai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis žingsnis	Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu (nuo silpno nepatenkinto niurzgėjimo iki garsaus rėkimo). Emocijos pastovesnės, tačiau dar būdinga greita nuotaikų kaita. Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas	<ul style="list-style-type: none"> • Salėje vaikų ūgio veidrodinėje sienoje, kad vaikai matytų save ir savo veido išraišką. Kalbinti vaiką ir pavadinti jo reiškiamas emocijas. Visada pasirūpinti vaiku, kai jis jaučiasi blogai. • Kartu su vaiku vartyti knygeles, kuriose veikėjai yra skirtingos nuotaikos. Dainuoti skirtingų nuotaikų daineles. • Įvardyti vaikų bei savo emocijas. Pasakyti, kad vaikas liūdnas, pačiam jį paglostyti ir paskatinti kitą vaiką jį paglostyti. • Su lėlėmis, kitais žaislais žaisti žaidimus, kuriuose jie skirtingai jaučiasi ir elgiasi
3-asis žingsnis	Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradeda vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus	<ul style="list-style-type: none"> • Jautriai reaguoti į vaiko rodomus emocijų ženklus – veido mimika susitapatinti su jo nuotaika, komentuoti emocijas ar jausmus, juos pavadinti. Pastebėti, kai vaiko emocijų ir jausmų raiška išsiplečia ir skirtingai į ją reaguoti, padėti atrasti naujų emocijų raiškos būdų, skatinti vaidinti, atkartoti judesius
4-asis žingsnis	Pradeda suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Pavadina pagrindines emocijas	<ul style="list-style-type: none"> • Paskatinti kasdien po kelis kartus žymėti savo nuotaiką, parenkant ją atitinkantį nuotaikų veidelį. Skatinti reikšti visus jausmus, kad būtų galima pastebėti, kada vaikui reikia pagalbos, ir jam padėti. Pasiūlyti idėjų nuotaikoms ir jausmams tyrinėti. Skaityti knygeles apie jausmus ir jų išraišką
	Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus,	<ul style="list-style-type: none"> • Pasiūlyti žaidimų, skatinančių tyrinėti ar imituoti kitų žmonių nuotaiką. Skatinti pastebėti bendraamžių savijautą, kalbinti draugą, nuraminti jei liūdnas

	dažnai tinkamai į juos reaguoja (pvz., stengiasi paguosti, padėti)	
	Pradeda suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna)	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti pasakyti, kaip jaučiasi jis ir kiti, ieškoti naujų žodžių emocijoms nusakyti
5-asis žingsnis	Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo	<ul style="list-style-type: none"> • Pasiūlyti žaidimų, kuriuose vaikas būtų skatinamas išreikšti savo jausmus: emocijas reikšti dainuojant, piešiant, šokant, komentuoti jausmų paveikslėlius, siųsti atvirukus draugams, šeimos nariams ir kt.
	Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į žaidimą nepriėmė kiti)	<ul style="list-style-type: none"> • Kalbėtis apie savijautą „Ryto rate“, skaityti „Jausmų knygeles“, žaisti vaidmenų žaidimus, įsijaučiant į kito savijautą, gebėti išklausti kitą
	Pradeda kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia, ar kas čia juokingo	<ul style="list-style-type: none"> • Paskatinti vaikus žodžiais išreikšti įvairius jausmus, kilusius skirtingose situacijose. Tarpininkauti, kai vaikai išreiškia sunkius jausmus. Skaitant įvairius tekstus kuo ryškiau intonuoti, išryškinant veikėjų veiksmus, poelgius, jų nuotaikas
6-asis žingsnis	Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis	<ul style="list-style-type: none"> • Kalbėtis apie tai, kada buvo linksmas, kada – liūdnas ar piktas. Paskatinti samprotauti, kas pradžiugino, kas nuliūdino ar papiktino, kodėl?
	Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti	<ul style="list-style-type: none"> • Kalbėtis su vaikais, kaip jaučiasi jų draugai, artimieji, kas gali juos pradžiuginti, kaip galima juos paguosti. Paskatinti bendrus žaidimus, kuriuose reikia suprasti kitą ir geranoriškai bendradarbiauti

4. SAVIREGULIACIJA IR KONTROLĖ

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Esminis gebėjimas. Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito) įsiaudrinęs geba nusiraminti.

Žingsneliai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis žingsnis	<p>Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieško nusiramavimo: apsikabina minkštą žaislą arba čiulpia čiulptuką, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių.</p> <p>Pradeda valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Į vaiko išreikštus poreikius reaguoti nuosekliais, pastoviais veiksmais, intonacijomis, žodžiais. Nustatyti vaikui ir jo veiklai būtinus apribojimus ir nuosekliai jų laikytis. Suteikti vaikui galimybę išreikšti savo emocijas (pvz., nespėjus pravirkti neskubėti raminti). • Padėti vaikams nusiraminti, pasiūlant minkštus, švelnius daiktus, leisti miegoti, apsikabinus iš namų atsineštą mėgstamą žaislą. • Vaiko elgesiui reguliuoti taikyti veido mimiką ir balso intonacijas. Vaikams parodyti, kaip reikėtų elgtis

	reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius	vienoje ar kitoje situacijoje
3-asis žingsnis	Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos	<ul style="list-style-type: none"> • Žinoti ir taikyti kiekvienam vaikui priimtina dienos ritmą, priimtinus nusiramavimo būdus. • Pasiūlyti vaikams žaislų ar priemonių, padedančių išreikšti jausmus. Žaidimui pasiūlyti lėles su emocija veide, arba emocinius veidelius. • Skatinti vaikus vartoti žodžius, pasakant, ko jie nori, o ne fizinę jėgą. Paaikškinti ar suvaidinti, kaip vaiko elgesys įskaudino kitus. Dažnai klausti vaikų, ar jiems nereikia pagalbos. • Pasiūlyti vaikams būdų, kaip spręsti kylančius konfliktus. Įrengti grupėje nusiramavimo, gerų emocijų kampelį. Leisti vaikui pačiam pasirinkti, nuspręsti, ką darys, kaip pasielgs toje veikloje, kurioje jis jau sugeba priimti sprendimą
	Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.).	<ul style="list-style-type: none"> • Savo veido išraiška ir kalbos intonacijomis padėti vaikui valdyti savo emocijas ir spontaniškus impulsus. Padrąsinti vaikus reikšti visas emocijas. Vaikui žaidžiant su lėlėmis, parodyti daugiau, nei vaikas vartoja, emocijų ir jausmų raiškos būdų
	Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų	<ul style="list-style-type: none"> • Pagirti vaiką, kai jis atsižvelgia į suaugusiojo prašymą ir nepažeidžia susitarimų. Pakomentuoti, kodėl buvo svarbu atsižvelgti į prašymą, kodėl svarbi viena ar kita elgesio taisyklė. Mokyti dalintis
4-asis žingsnis	Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus	<ul style="list-style-type: none"> • Susitarti su vaikais, kad atbėgtų pasitarti su auklėtoju, kai jaučiasi įskaudinti ar nežino išeities sudėtingoje situacijoje
	Pradeda valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau). Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes	<ul style="list-style-type: none"> • Paskatinti vaikų vaidmenų žaidimus, kuriuose jie prisiima bendraamžio vaidmenį įvykusioje konfliktinėje situacijoje ir kartu ieško išeities. Siūlyti žaidimus, padedančius mokytis spręsti konfliktines situacijas ir rasti tinkamą išeitį. • Taikyti paskatinimo, pagyrimo, loginių pasekmių metodus, padedant mokytis kontroliuoti emocijų raišką. Kalbėtis apie tinkamus emocijų raiškos būdus. • Laikytis susitarimų
	Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu su vaikais nustatyti paprastas kasdienes elgesio grupėje taisykles, kuriose matytųsi ir vaikų

	kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių	atsakomybė. Paskatinti, pagirti vaikus už taisyklių ir tvarkos laikymąsi, pagalbą auklėtojui, auklėtojo padėjėjui
5-asis žingsnis	Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais	<ul style="list-style-type: none"> • Įkurti grupėje ramybės erdves, judančių švieselių įrenginius, muzikos klausymosi per ausines vietas su minkštais žaislais. • Pasirūpinti, kad būtų žaislų, kurie padeda vaikui suvaldyti emocijas: muzikinių dėžučių, grojančių, švilpiančių vilkelių, smėlio laikrodžių, lėtai judančių, byrančių medžiagų įrenginių
	Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaiko pastangas pačiam spręsti problemas ir nesutarimus, ieškoti taikių išeičių, keliant problemų sprendimą skatinančius klausimus: „Kaip galima išspręsti šią problemą? Kas atsitiks, jeigu padarysime taip?“ Leisti vaikui pačiam spręsti problemas, neskubėti patarinėti, nurodinėti. <p>Pasakoti istorijas arba žaisti žaidimus, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus. Būtinai padėti vaikui, kuriam reikalinga pagalba derybose (pvz., vaikams su kalbos sutrikimais), konkrečiose konfliktinėse situacijose</p>
	Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros	<ul style="list-style-type: none"> • Pastebėti vaiko pastangas laikytis tvarkos ir susitarimų, pagirti vaiką, padrašinti
6-asis žingsnis	Pats taiko įvairesnius nusiramino, atsipalaidavimo būdus (pastovi prie akvariumo su žuvytėmis, klauso pasakos naudodamasis ausinėmis ir kt.)	<ul style="list-style-type: none"> • Padėti vaikui išreikšti savo jausmus bei nusiraminti, jį išklausant, su juo žaidžiant
	Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimą.	<ul style="list-style-type: none"> • Skaityti įvairius kūrinius, kuriuose daug veiksmo, jausmų ir kalbėtis apie tinkamas išėjis konfliktinėse situacijose. • Padėti įvardyti sudėtingus jausmus: nusivylimą, nerimą, pavydą. • Leisti vaikams žaisti kovos žaidimus, bet stebėti, ar nėra ribų peržengimo ženklų. • Nustatyti ribas, kurias peržengus žaidimai gali tapti pavojingi, aiškintis su vaikais skirtumus tarp kovinių žaidimų ir peštynių tikrovėje

5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA

Vertybinė nuostata. Save vertina teigiamai.

Esminis gebėjimas Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.

Žingsneliai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis žingsnis	Turi savo kūno išorės vaizdinius – atpažįsta save neseniai jo darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje. Pavadina kelias kūno dalis. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisti su vaiku žaidimus, judinant rankes, kojeles, liečiant nugarytę, pilvuką. Parūpinti dėžę su kamuoliukais, kad vaikas galėtų joje vartytis. Vartoti kūno dalių pavadinimus. Pasiūlyti žaislų su veidrodėliais, žaidimų su drabužių detalėmis (kepurėmis, kaspinais) stebint save nedūžtančiame veidrodyje. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis prašo to nedaryti
	Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikui skirti pakankamai individualaus dėmesio – domėtis, ką jis veikia, pritarti žvilgsniu, šypsena, pagirti, pasidžiaugti pasiekimais
3-asis žingsnis	Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „čia mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis	<ul style="list-style-type: none"> • Bendrauti su vaiku taip, kad šiam reikėtų sakyti: „aš dedu, tu dedi, jis deda“ ir pan. Dažnai įvardyti daiktus, kurie priklauso vaikui, paminint jo vardą. Komentuojant vaiko veiklą, būtinai paminėti vaiko vardą. Pasiūlyti žaidimų „mano – tavo“, „Mano kūnas“, „Mano žaidimai“ ir kt. • Atpažįsta ir saugo savo daiktus
	Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima	<ul style="list-style-type: none"> • Bendraujant su vaikais tinkamose situacijose paminėti vaiko vardą ir lytį. Kalbėtis su vaikais, ką mėgsta žaisti berniukai ir mergaitės. • Pasidžiaugti, paploti jei vaikas padeklamuoja, padainuoja. Pakomentuoti ir pagirti vaiko pasiekimus atėjusiems jo pasiimti tėvams, kad vaikas tai girdėtų. Pakabinti vaiko darbelius taip, kad jis galėtų juos matyti
4-asis žingsnis	Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo	<ul style="list-style-type: none"> • Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams: „Kas aš esu?“, „Mano kūnas“, „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų pomėgiai“, „Mano ir kitų jausmai“ • Paskatinti vaikus kalbėti apie tai, ko auklėtojas nematė, nuoširdžiai domėtis ir klausinėti apie jų įspūdžius, jausmus. Papasakoti vaikams apie save

5-asis žingsnis	Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė)	<ul style="list-style-type: none"> • Kalbėti su vaiku apie jo praeitį, dabartį, ateitį. Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams: „Mano kūnas, pomėgiai, norai, gebėjimai praeityje, dabar, ateityje“. Žaisti žaidimus, kuriuose vaikas vaizduoja tai save, tai ką nors kitą, save praeityje arba ateityje
	Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus	<ul style="list-style-type: none"> • Dažnai kalbėtis su vaikais apie jų šeimas, tėvelių darbus, šventes, organizuoti šeimos dienas darželyje, išvykas į tėvelių darbovietes. Turėti vaiko šeimos, grupės nuotraukų albumėlius. Rengti grupės šventes, prisistatymus tėvams, kitoms darželio grupėms
	Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų	<ul style="list-style-type: none"> • Kalbėtis su vaikais apie tai, kas yra gerai, o kas blogai. Skatinti ir girti vaiką, tai siejant su jo asmeniu, išsakyti pastabas konkrečiam jo poelgiui ar veiksmui, nesiejant su jo asmenybe. Paskatinti vaikus dažniau keisti žaidimo partnerius, įtraukti į savo žaidimus mažiau populiarius vaikus, paskatinti sakyti komplimentus vienas kitam, žaisti žaidimą „Kas mane pagirs?“ Išėjus, nuskriaudus draugą paskatinti atsiprašyti ir jam pasakyti 3–5 malonius dalykus. Dažniau kreiptis į vaiką vardu, pagiriant ir jį, ir jo gebėjimus
6-asis žingsnis	Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksinti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis, aktyviai dalyvauti priimant su jo gyvenimu ir veikla susijusius sprendimus ar kt.). Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių	<ul style="list-style-type: none"> • Paskatinti samprotauti apie save, savo pomėgius, veiklą: „Kas? Kada? Ką? Kur? Kaip? Su kuo?“ („Kur buvai? Su kuo buvai? Ką mėgsti veikti?“). Pasiūlyti idėjų savęs, šeimos, kitų žmonių, jų grupių, Tėvynės tyrinėjimams. Pristatyti vaiko ir tėvų pomėgius vakaronėse, parodose ir kt. • Leisti vaikui vis daugiau rinktis pačiam, nepažeidžiant savo ir kitų saugumo bei nustatytų elgesio taisyklių. • Paskatinti pastebėti juokingą pusę savo klaidose. Skatinti juos pozityviai reaguoti į savo klaidas. Sąmoningai suklysti, pademonstruojant, kaip galima juoktis iš savo apsirikimų
	Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti pokalbius, diskusijas apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę
	Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.)	<ul style="list-style-type: none"> • Pasiūlyti idėjų veiklai, skatinančiai tyrinėti kitų palankumo ir nepalankumo vaikui ženklus, aiškintis palankumo ir nepalankumo priežastis

6. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.

Esminis gebėjimas. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

Žingsneliai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis žingsnis	Sunkiai atsiskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo	<ul style="list-style-type: none"> Sukurti ir laikytis atsisveikinimo su tėvais ritualų: apsikabinti, palinkėti smagių žaidimų, pasakyti, kada ateis pasiimti, susitarti, kad dar galės pamojuoti per langą, palikti savo nuotraukėlę, žaislą iš namų ir kt. Grupėje turėti įdomių žaislų, žaidimų ir kurį laiką pažaisiti su vaiku, kol nusiramins ir ištrauks į grupės veiklą
	Akivaizdžiai parodo prieraišumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. Mėgsta žaisti kartu su juo, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos	<ul style="list-style-type: none"> Pastebėti, kada vaikui reikia auklėtojo dėmesio, ir padrašinti, paskatinti jį. Stengtis, kad auklėtojo bendravimas su vaiku būtų pozityvus. Vaikui supykus, užsispyrus, reaguoti pozityviai – jautriai aiškintis pykčio priežastis, padėti vaikui taikyti vis daugiau būdų išreikšti savo poreikiams ir nuotaikai. Žaisti su vaiku taip, kad šis lyderiautų, tampant trūkstamos informacijos teikėju, elgesio modeliu, pagalbininku. Raiškia pritariančia ar nepritariančia veido mimika reaguoti į tinkamus ar netinkamus vaiko veiksmus, poelgius
	Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų	<ul style="list-style-type: none"> Pirmiausia parodyti vaikams naują aplinką, joje pažaisiti ką nors smagaus, malonaus. Pristatyti vaikams naujus žaislus, supažindinant, kaip jie atrodo, juda, kokius garsus skleidžia, kelis kartus pakartoti veiksmus su žaislais, pakviesti vaikus pabandyti su jais pažaisiti kartu su auklėtoju. Tik po to skatinti vaikus su nauju žaislu žaisti savarankiškai. Prieš einant į salę stebėti spektaklio, nuteikti vaiką teigiamai, kalbėti apie personažus
3-asis žingsnis	Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų	<ul style="list-style-type: none"> Bendradarbiauti su vaiko tėvais, sužinant naujus jo pasiekimus, įpročius, interesus bei informuojant tėvus apie įstaigoje praleistą dieną
	Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Mėgdžioja, žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria	<ul style="list-style-type: none"> Pritarti vaiko iniciatyvai, tačiau visuomet atskubėti į pagalbą, kai jam reikia suaugusiojo, būti vaiko saugumo garantu. Žaidžiant su vaiku skatinti jo savarankiškumą, veikimą tarsi, tariamai, daiktų pakaitalų naudojimą, persikūnijimą, tapimą kuo nors: klausti, ko reikės žaidimui; paduotą kubelį „suvalgyti“ lyg bandelę; vadinti vaiką prisiimto vaidmens vardu – mama, tėveliu, pardavėju; parūpinti vaidmens atributų, žaislų komplektų (pvz., lėlė, indai, vonelė, sunkvežimis, kubeliai); ištraukus į žaidimą ką nors pirkti, ko nors pageidauti, kad vaikas galėtų praturtinti žaidimą; kalbėtis su vaiku apie tai, kas žaidžiama. Kai vaikas sako „Ne“, priešgyniauja arba užsispiria,

		parinkti tinkamus bendravimo su juo būdus – pasiūlyti jam rinktis vieną iš dviejų: „Ką pirmiau valgysi – sriubą ar mėsytę?“; pasiūlyti išspręsti problemą: „Dabar aš dėsiu žaislus į dėžutę. O kas man juos padavinės?“; paskirstyti vaidmenis ir veiklą: „Aš nuplausiu stalą, o tu gali jį nušluostyti.“ Jei vaikas užsispyrė to, kas jam pavojinga, tikslinga nukreipti jo dėmesį į kitą įdomią veiklą
4-asis žingsnis	Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju	<ul style="list-style-type: none"> • Pasiūlyti vaikams veiklos, per kurią reikia kalbėti apie šeimą. Pakabinti vaiko ir šeimos fotografijas vaiko akių lygyje. Organizuoti šeimos dienas grupėje. Kviesti tėvus dalyvauti grupės veikloje. Dėl vaikų ugdymo, išvykų, švenčių ir kt. tartis su vaikais bei jų tėvais. • Organizuoti stalo žaidimų vakarus su tėveliais. • Klausytis vaikų, skatinti pasakyti savo norus, sumanymus, idėjas, padėti juos įgyvendinti. • Padėti vaikams laikytis tvarkos, kontroliuoti savo elgesį. Vaikui supykus, paskatinti kalbėti apie tai, kas jį supykė, padėti rasti tinkamą išeitį, nusiraminti
5-asis žingsnis	Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasiūlė kitas, ir laukia komentarų	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikams prašant įsitraukti į jų žaidimus, atlikti antraeilius vaidmenis, palaikyti jų sumanymus, užduoti klausimų, padedančių plėtoti žaidimą. • Kalbėtis su vaikais apie tai, kuo naudingos elgesio taisyklės, kodėl būtina jų laikytis, kas nutinka, kai jos pažeidžiamos. Būti tinkamo elgesio modeliu vaikams. Kalbėti su jais apie tinkamą bendravimą su tėvais, broliais ir seserimis. • Suprasti vaiko priešinimosi priežastį ir padėti jam įveikti kylančias problemas. Grupės vakaronėse skatinti deklamuoti eilėrašį kartu su šeimos nariais. • Dažnai bendrose šventėse įtraukti į dalyvavimą ir šeimos narius
	Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme	<ul style="list-style-type: none"> • Paskatinti vaikus bendrauti su grupės svečiais, papasakoti apie juos daugiau, kad vaikai turėtų apie ką kalbėtis, kartu su vaikais sugalvoti jiems klausimų
6-asis žingsnis	Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiais. Tariasi, diskutuoja su jais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešišškai	<ul style="list-style-type: none"> • Padėti vaikams keisti netinkamus bendravimo su suaugusiais būdus, siekiant geranoriškai bendrauti • Kartu su vaikais sudaryti dienotvarkę, tartis dėl jos pakeitimų. Kartu kurti elgesio grupėje taisykles. • Sudaryti galimybes vaikams išsakyti savo nuomonę visais aktualiais gyvenimo grupėje klausimais. • Padėti vaikams išmokti būdų, kaip pasakyti savo nuomonę, neįžeidžiant kitų (tėvų, senelių, draugų)

	Paprąšytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei	<ul style="list-style-type: none"> • Aiškintis bendravimo su nepažįstamais žmonėmis taisyklės ir galimus pavojus. Išklaustyti vaikų pasakojamus, atsitikimus su suaugusiais ir pasvarstyti, kaip kitą kartą panašiose situacijose jie galėtų elgtis
--	--	--

7. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.

Esminis gebėjimas. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

Žingsniai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis žingsnis	Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako. Gali duoti žaislą kitam, jį imti iš kito, tačiau supykęs gali atimti žaislą iš kito, jam suduoti	<ul style="list-style-type: none"> • Paskatinti vaikus žaisti greta. Komentuoti vieno ir kito norus, emocijas, veiksmus. Pagal galimybes parūpinti pageidaujamų žaislų. Paskatinti būti geranoriškiems vienas kitam. • Padėti vaikams pažinti grupės naujoką. Pristatyti jį kitiems. Skatinti pažaisiti greta, kol auklėtojas yra šalia ir vaikai jaučiasi saugūs. Stebėti vaikus, stabdyti netinkamus veiksmus ir paaiškinti, kodėl negalima taip elgtis
3-asis žingsnis	<p>Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku</p> <p>Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko žaislo</p> <p>Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui, nori su juo žaisti, būti šalia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organizuoti žaidimus, kuriuose vaikams ką nors reikėtų daryti paeiliui arba keliems vienu metu • Grupėje turėti po kelis tokius pačius žaislus. Pakomentuoti draugiškus vaikų veiksmus ir jausmus, pritarti ketinimui žaisti kartu, padėti įsitraukti į bendro žaidimo epizodus. • Užtikrinti vaiko saugumą. Paskatinti vaiką išreikšti nepasitenkinimą, kai kiti vaikai daro ką nors ne taip. Atsiliepti į vaikų pagalbos prašymus. Padėti vaikui įgyvendinti ketinimus, atsižvelgiant į kitų vaikų norus • Skatinti vaikus žaisti kartu, greta. Sukurti žaidimo vietas, kuriose vaikai žaistų vienas greta kito
4-asis žingsnis	<p>Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, prašosi priimamas į žaidimą)</p> <p>Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kito vaiko sumanymus. Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Geba palaukti savo eilės, dalijasi žaislais</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skirti pakankamai laiko ir vietos vaikų bendriems žaidimams. Naudoti smėlio laikrodį, susitarimus ir kitus būdus, padedančius vaikams palaukti savo eilės. Paskatinti paprašyti žaislo, tartis dėl žaislo • Komentuoti priimtinius ir nepriimtinius vaiko veiksmus, primenant elgesio taisykles. Mokyti pasakyti sau „ne“, kai norisi pasielgti netinkamai. • Atkreipti dėmesį ir pagirti vaiko norą pasidalyti, ypač tose situacijose, kai tenka trumpam atidėti savo norų patenkinimą

	Gali turėti vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti ir palaikyti vaikų draugystes. Stebėti lyderius, jų elgesį
5-asis žingsnis	Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia	<ul style="list-style-type: none"> • Jei grupėje yra vaikų, kurių kiti nepriima į žaidimus, išsiaiškinti to priežastis ir padėti atstumtiesiems įsitraukti į žaidimus
	Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas savo sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisti savo žaislu	<ul style="list-style-type: none"> • Siūlyti įvairios veiklos, turinčių vaiko patirtį apie bendruomenę, žmones, jų veiklą, panašumus ir skirtumus. Pagiriant pastiprinti tinkamą, draugišką vaikų elgesį. Tarpininkauti vaikams ieškant išeičių konfliktinėje situacijoje. Pasiūlyti veiklos, kurioje keliems vaikams reikia siekti vieno tikslo, skatinti bendradarbiavimą. Leisti vaikų grupei patiems išsirinkti žaidimui vadovausiantį, ar kapitoną
6-asis žingsnis	Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti galimybes vaikams gauti naujų įspūdžių, galinčių praturtinti jų žaidimus
	Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti paeiliui. Siekdamas rasti kompromisą, įsitraukia į derybų procesą. Supranta, kad grupė vaikų, norėdama veikti sutartinai, turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems	<ul style="list-style-type: none"> • Atkreipti vaikų dėmesį į tinkamus jų poelgius bei santykius su kitais, pabrėžiant, kad tai padeda visiems pasijusti laimingesniems. Paskatinti vaikus aiškintis, kas yra gerai, o kas blogai. Kartu su vaikais kurti taisykles, susitarimus, pasiryžtant jų laikytis

8. SAKY TINĖ KALBA

Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs išklausyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.

Esminis gebėjimas. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

Žingsneliai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis žingsnis	Klausymas Klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą. Supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą apie santykius, žaidimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus	<ul style="list-style-type: none"> • Nuolat kalbėti apie artimiausios aplinkos daiktus, reiškinius, santykius, tą patį dalyką nusakyti kuo įvairesniais žodžiais. • Taisyklingai vadinti su juo bendraujančius suaugusiuosius, įvardyti kūno dalis, aplinkoje esančius daiktus ir žaislus. • Prašyti kartoti atskirus garsus, jungti juos
	Kalbėjimas Noriai dalyvauja pokalbiuose. Atkartoja trumpus žodelius mimika, garsais	<ul style="list-style-type: none"> • Palaikyti ir skatinti vaiko norą tarti, kartoti žodžius
	Dviejų, trijų žodžių sakiniais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori	<ul style="list-style-type: none"> • Pastebėti, kuo vaikas domisi, į ką žiūri, ką rodo, ko klausia, ką bando pasakyti, išreikšti. Paskatinti vaiką kalbėti jam padedant pasakyti žodžius
3-asis žingsnis	Klausymas Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių. Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus	<ul style="list-style-type: none"> • Skaityti ir pasakoti vaikams apie kitus vaikus, artimiausios aplinkos gyvūnėlius, vaikams skirtų televizijos laidų veikėjus, siejant tai su jo gyvenimiška patirtimi. Skaityti atsižvelgiant į kūrinį – garsiai arba tyliai, greitai arba lėtai, perteikiant teksto emocijas. Kalbėjimą su vaiku nuolat įvairinti naujais žodžiais, nusakančiais artimiausią aplinką
	Kalbėjimas 3–4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius išgyvenimus. Pradeda mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaiką nuolat pasakoti apie save, savo norus, rūpesčius, šeimos narius. • Kalbinėmis užduotimis keliant klausimus: „Koks?“ „Kodėl?“ „Kur?“ „Kaip?“ skatinti vaiką nusakyti aplinkos reiškinių savybes, ieškoti įvykių priežasčių ir pasekmių, pasakoti apie tai, kas vyksta ar vyko aplink
	Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams	<ul style="list-style-type: none"> • Įvairiose bendravimo situacijose nuolat klausinėti vaiko apie jį patį, apie tai, ką jis veikia, ko nori, ką mėgsta, skatinti apie tai pasakoti • Skatinti vaiko kalbėjimą, pateikiant taisyklingo kalbėjimo modelius
4-asis žingsnis	Klausymas Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai	<ul style="list-style-type: none"> • Skaityti vaikui tekstus ne tik literatūrine kalba, bet ir tarmiškai
	Pradeda išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų	<ul style="list-style-type: none"> • Atkreipti vaiko dėmesį į kita kalba kalbančius aplinkinius

	norus, pasiūlymus	
	<p>Kalbėjimas Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaiką įvairiose bendravimo situacijose gyvai kalbėtis su draugais. Bendraujant su suaugusiais, vartoti elementarius mandagumo žodžius
	Kalba, pasakoja apie tai, ką mato ir matė, ką sužinojo, suprato, vartoja girdėtus naujus žodžius	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaiką kalbėti apie dabartinę ir buvusią veiklą, esamus ir buvusius išgyvenimus, vartojant girdėtus naujus žodžius
	Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių, garsų	<ul style="list-style-type: none"> • Su vaiku kalbėti taisyklingų konstrukcijų sakiniiais, taisyklingai tariant gimtosios kalbos garsus, skatinant įvairiuose žodžiuose juos atpažinti
	Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika	<ul style="list-style-type: none"> • Džiaugtis kiekvienu vaiko žodinės kūrybos bandymu, neprieštarauti, nesišaipyti iš jo. • Vaiko kalbos jausmą žadinti emocija, ekspresyvia ir vaizdinga kalba
5-asis žingsnis	Klausymas Klausosi įvairaus turinio tekstų apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius klausosi gyvai, įrašų	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti galimybes vaikui susipažinti su įvairių žanrų tekstais. Padėti vaikui pajauti tekstų stilistinę įvairovę
	Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba	<ul style="list-style-type: none"> • Skaityti įvairių žanrų tekstus (pvz., skelbimus, reklamines skrajutes, įvairių enciklopedijų tekstus, autorines pasakas ir pan.)
	Kalbėjimas Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedami su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Pasakoja, kalba apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus	<ul style="list-style-type: none"> • Palaikyti kiekvieno vaiko kalbėjimą, rodant susidomėjimą tuo, ką jis kalba, užduodant vaikui atvirus klausimus. Skatinti vaiką kalbėti apie savo norus, išgyventus įspūdžius, vidinį pasaulį. Plečiant jo žodyną, turtinti jį įvairiais techniniais terminais • Skatinti vaiką kalbėti apie nutikimą, patirtį prisimenant kuo daugiau įvykio aplinkybių, detalių, pateikiant vaikui įvairių klausimų, padedančių įvairinti kalbėjimą: kur tai nutiko, ką ten girdėjai, ką tada jautei ir kt. Būti dėmesingu pasakojimo klausytoju

	<p>Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveiksmius, prielinksnius ir kt.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. Geba kalbėti, atsakyti sakinius. Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kalbant su vaiku vartoti įvairias kalbos dalis (dalyvius, veiksmažodžių laikų įvairovę, įvairius būdvardžių laipsnius, išiktukus, jaustukus ir pan.). • Skatinti vaiką išgirsti pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. Su atpažintu garsu sugalvoti naujų žodžių. Žaisti žodžiais juos trumpinant, įvairiai jungiant
6-asis žingsnis	<p>Klausymas Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisti klausimų-atsakymų rimavimo reikalaujančius žaidimus (pvz., „Kas ten triuška? Tindiriuška.“) skatiname kitaip sugalvoti pasakos pradžią ar pabaigą
	<p>Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Supranta pajuokavimus, dviprasības, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ugdymo veikloje klausytis įvairios stilstikos tekstų
	<p>Kalbėjimas Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Padedant vaikui suvokti pasakojimo turinį, išskirti ir aptarti su vaiku pasakojimo eigą. Žaisti žaidimus, susijusius su pasakojimo tekstu, jį iliustruoti, inscenizuoti

	Pasakoja, kalba apie aplinką, gamtos reiškinius, techniką, įvardydamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti kuo daugiau ir įvairesnių bendravimo situacijų, kurios inicijuotų turiningus vaikų pokalbius apie jiems įdomius daiktus, poelgius, reiškinius, nutikimus, vartojant jiems mažiau girdimus, sudėtingesnės sandaros žodžius. Skatinti vaikus klausinėti apie tai, kas jiems įdomu, negirdėta, diskutuoti apie tai tarpusavyje ir su auklėtoju. Pratinti vaiką reikiamą informaciją perduoti kitiems
	Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę	<ul style="list-style-type: none"> • Pasakoti vaikams apie jiems nepažįstamą patirtį, skatinant juos kurti pasakojimus apie nekasdienius, fantastinius nuotykius, personažus, vartojant išgalvotus žodžius, kalbą
	Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines priemones	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisti įvairius garsų keitimo žodžiuose žaidimus (pvz., „kur – mur, mė – bė, zė – žė“ ir kt.), dainuoti ritmines daineles, ieškoti aplinkoje daiktų, kurių pavadinimai prasideda arba baigiasi nurodytu garsu. • Išmėginti kalbinės raiškos priemones kuriant dialogus, inscenizuojant, vaidinant
		<ul style="list-style-type: none"> • Inicijuoti įvairius vaikų žodžių žaidimus, pasakojimų būdus: spontaniškus, atkuriamuosius, kūrybinius, fantastinius, ir kt. • Išmėginti kalbinės raiškos priemones, kuriant dialogus, inscenizuojant, vaidinant

9. RAŠY TINĖ KALBA

Vertyb inė nuostata. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.

Esminis gebėjimas. Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.

Žingsneliai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis žingsnis	Skaitymas Varto knygeles, žiūr inėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Pradeda atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai	<ul style="list-style-type: none"> • Laikant vaiką ant kelių, skaityti knygutę. Leisti vaikui pačiam laikyti knygutę, versti lapus. Rodyti vaikui knygel ių paveikslėlius, kalbėti apie juos. Vartant ir skaitant knygeles skatinti vaikų žodinę ir kūno kalbą. Skaitomų kūr inėlių tekstą sieti su jo gyvenimu
	Rašymas Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigalioja vertikalias ir horizontalias linijas	<ul style="list-style-type: none"> • Pozityviai vertinti vaiko keverzones. Džiaugtis jo pasiekimais. Nuolat skatinti keverzonėmis reikšti savo mintis

3-asis žingsnis	Skaitymas Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius	<ul style="list-style-type: none"> • Skaityti vaikui kelis kartus per dieną, parinkus trumpus tekstukus, kuriuose kartojasi tie patys žodžiai. Skaityti normaliai, vengti vaikiškų intonacijų, teatrališkumo. Skatinti vaiką pavadinti kiekvieną paveikslėlį. Kalbėti su vaiku apie iliustraciją, kad jis susietų vaizdą • Nuolat atkreipti vaikų dėmesį į jų artimoje aplinkoje esančius simbolius, aiškint jų reikšmę
	Rašymas Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigalioja vertikalias ir horizontalias linijas	<ul style="list-style-type: none"> • Pozityviai vertinti vaiko keverzones. Džiaugtis jo pasiekimais. Nuolat skatinti keverzonėmis reikšti savo mintis
4-asis žingsnis	Skaitymas Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. „Skaito“ knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius	<ul style="list-style-type: none"> • Įvairioje bendravimo aplinkoje vartyti žurnalą, knygą, bukletą ar skrajutę. Skatinti vaiką domėtis suaugusiojo skaitomu tekstu suteikiant jam informacijos apie skaitymą • Vaikui užduoti klausimus apie tai, ką „perskaitė.“ Atsakymus užrašyti ir jam paskaityti • Vaiko „perskaitytą“ tekstą pasiūlyti iliustruoti • Žiūrint paveikslėlį skatinti apie jį pasakoti, kas ką daro, ką kalba ir pan.
	Rašymas Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.). Kraigalionėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės	<ul style="list-style-type: none"> • Turtinti vaiko aplinką įvairiais rašikliais, sudaryti galimybę pažinti kompiuterį • Skatinti keverzonėmis užrašyti savo vardą, pavardę, norus, pasirašinėti po dailės darbais, grupės ar viešoje bibliotekoje atsiimant knygas ir kt. • Verti vardo, pavardės raidžių karolius. Ieškoti aplinkoje žodžių, kuriuose yra vaiko vardo raidės
5-asis žingsnis	Skaitymas Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardija skaitomo teksto veikėjų bruožus	<ul style="list-style-type: none"> • Grupėje kurti kuo įvairesnę raidžių aplinką. Skaityti tekstukus, kuriuose žaidžiama su kalbos garsais, kurie atspindi vaiko pažįstamas raides. Raidėms sugalvoti smagius pavadinimus: A – stogelis, H – kopėtėlės, sudarant žodinius vaizdinius. Skatinti vaiką apie raides, jų charakterį kurti istorijas, pasakas • Nuolat kreipti vaiko dėmesį į aplinkoje esančius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus ir pan. • Skatinti vaiką pavadinti savo sukurtas knygeles, nupieštus piešinius, atliktus darbelius. Skatinti nusakyti veikėjų, daiktų, veiksmų savybes būdvardžiais, veiksmažodžiais, jaustukais, ištiktukais, dalyviais, prieveiksmais

	<p>Rašymas Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Praturtinant vaiko aplinką skirtingo turinio spaudiniais, skatinti savarankiškai kurti reklamas, skelbimus, sveikinimus, kvietimus, dienotvarkę, orų prognozes suvestines ir kt.
	<p>Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaiką įvairioje veikloje kopijuoti atskiras raides, žodžius. Skatinti rašyti savo vardą įvairiais rašikliais, kompiuteriu • Skatinti vaiką savo veikloje skaitytas pasakas atvaizduoti įvairiomis schemomis, grafikais, juos komentuoti • Skatinti vaiką pasirašyti savo piešinius, darbelius pirmąja vardo raide, visu vardu
6-asis žingsnis	<p>Skaitymas Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, supranta nesudėtingą jų siužetą, klausinėja. Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Grupės knygų kampelį nuolat papildyti įvairių žanrų knygomis, rašytiniais tekstais • Kartu su vaiku kasdien skaityti knygas • Pakalbėti apie skaitomo teksto veiksmą, kokie įvykiai aprašyti. Susieti pers tekstą su vaiko patirtimi • Organizuoti vaiko vardo raidžių dieną. Skaitant knygeles, atkreipti vaiko dėmesį į atskiras raides, žodžius, teksto dėstymą įvairaus žanro knygose • Sudaryti vaiko vardo, jo artimųjų vardų raidžių abėcėlės (t. y., asmeninį vaiko raidžių žodynėlį)
	<p>Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaiką atpažinti artimiausioje aplinkoje esančius įvairius simbolinius ženklus, skaitinėti įvairias trumpas iškabas
	<p>Rašymas Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius. Supranta rašymo tikslus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaiką kuo dažniau kurti žodinius laiškus, telegramas, pranešimus, žinutes. Sukurtą tekstą pasiūlyti perteikti įvairiais simboliais • Skatinti vaiką kopijuoti reikiamus žodžius, raides, simbolius nuo pavyzdžių įvairiuose raidynuose, knygose, bukletuose, skrajutėse, žurnaluose, laikraščiuose, iškabose • Skatinti vaiką įvairiais simboliais perteikti informaciją apie save, kitus, aplinką. Pasiūlyti veiklos, kurioje vaikui kiltų poreikis užrašyti įvairių objektų pavadinimus, simbolius

10. APLINKOS PAŽINIMAS

Vertybinė nuostata. Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.

Esminis gebėjimas. Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.

Žingsneliai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis žingsnis	Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi (šukos, šaukštas, nosinaitė)	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaikus išbandyti daiktus kaip įrankius, juos pavadinti. Parodyti, kaip tai daryti, įvardyti, kas daroma, taip mokant pavadinti veiksmą • Skatinti vaikus ir jiems padėti pavadinti įvairius daiktus, galvoti ir kalbėti apie tai, ką jie daro su žaislais ar daiktais. Inicijuoti klausimus apie tai, kodėl kas nors vyksta, atsitinka, ir atsakyti į juos • Sudaryti galimybę tyrinėti, kaip dviejų ir trijų dimensijų daiktai tinka vienas prie kito, pvz., dėlionės, kaladėlės • Suteikti progą dalyvauti prižiūrint tam tinkamus augalus, gyvūnėlius. Pratinami plautis rankas
3-asis žingsnis	Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. Skiria atskirus gamtos reiškinius. Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Pasako savo ir savo šeimos narių vardus	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaikus stebėti ir pavadinti augalus ir gyvūnus, esančius artimiausioje aplinkoje, patalpose ir išėjus į lauką, rodyti paveikslėlius skatinant apie juos kalbėti. Sudaryti galimybę prisidėti prižiūrint kambarinį augalą, naminių gyvūnėlių. Skatinti kalbėti apie tai, ką gyvūnėlis ėda, kokius vaikus veda, ko reikia augalui, kad jis augtų ir pan. Padėti vaikams, tačiau netrukdyti išsakyti savo supratimą. • Mokyti savo kūno dalių pavadinimų, aptarti jų paskirtį ir priežiūrą
4-asis žingsnis	Pažįsta savo gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.). Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę. Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. Pastebi ir nusako	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti galimybę stebėti augalus ir gyvūnus gamtoje ir namų (ūkio) aplinkoje, žiūrėti paveikslėlius ir klausyti skaitymo apie naminius ir laukinius gyvūnus, patiems dalyvauti juos prižiūrint. Skatinti vaikus kalbėti apie stebimų gyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizdą, apie tai, ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti. Paaiškinti, kad ne visus augalus galima ragauti, yra nuodingų arba dilginančių • Skatinti stebėti dienos orus, metų laiką ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta. Sudaryti galimybę ne tik apie tai kalbėti, bet ir pavaizduoti piešiniu, vaidinimu, dainele, surasti paveikslus knygoje ir kt. • Sudaryti galimybę tyrinėti, kaip daiktai juda ir kaip juos pajudinti, pvz., pučiant, traukiant, stumiant, sukant, supant, skandinant

	<p>aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius</p>	
5-asis žingsnis	<p>Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudoti maistui. Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas) Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija kelis žinomus gimtojo miesto objektus. Gali savarankiškai nueiti į darželio salę</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organizuoti vaikų išvykas į gamtą (gyvūnai, augalai, grybai, jų požymiai, poreikiai), muziejus (daiktai ir jų istorija), ūkius (naminių gyvūnų priežiūra, kultūrinių augalų auginimas), tėvų darbovietes (profesijos), skiriant jiems nedideles užduotis, ką turėtų pastebėti, ko paklausti. Grįžus padėti vaikams sudėlioti parodėlę grupėje iš rastų įdomių daiktų, gamtinės medžiagos (akmenukai, plunksnos, sėklos, lapai ir t. t.), piešinių, paveikslukų, bukletukų ir pan. Parsineštą gamtinę medžiagą galima mokyti grupuoti pagal požymius. • Vaikams sukurti situacijas aiškintis (ragauti), kaip daržovės, vaisiai, uogos vartojami maistui, kuo jie naudingi, diskutuoti apie tai, kuriuos jie mėgsta ir kurių – nelabai • Vaikams suteikti progą išbandyti techniką, kuri padeda tyrinėti judėjimą, pvz., ratai, skridiniai, magnetai, sūpynės, balansinės priemonės
6-asis žingsnis	<p>Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Samprotauja apie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti vaikams galimybes pažinti gamtinę ir socialinę aplinką stebint artimiausius objektus, kraštovaizdžius, augalus, gyvūnus, statinius, paminklus ir kt. • Organizuoti netolimas išvykas. Pagal galimybes keliauti pėsčiomis ir autobusais

<p>tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai</p> <p>Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui. Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius</p> <p>Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą.</p> <p>Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos. Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė.</p> <p>Papasakoja apie tradicines šventes, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus.</p> <p>Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą.</p> <p>Mokosi rūšiuoti atliekas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu su vaikais atlikti nesudėtingus bandymus, pvz., tirpinti medžiagas, daiginti sėklas, išardyti nebereikalingus prietaisus • Siūlyti vaikams tyrinėti žemėlapius, gaublį • Supažindinti su giminės medžiu • Ekskursijos į tėvelių darbovietes. Kviesti tėvelius papasakoti apie savo profesiją • Turėti grupėje kampelį su Lietuvos atributika • Pagal galimybes supažindinti vaikus su senoviniais rakandais, leisti juos išbandyti, lyginti juos su dabartine technika • Švęsti tradicines šventes • Naudoti vaizdo įrašus apie Respublikoje švenčiamas tradicines šventes (pvz., Užgavėnės Rumšiškėse, žirgų šventė Anykščiuose ir kt.) fotoalbumus apie gamtą • Skirti užduoteles vaikui stebėti žvaigždes žiemą ryte einant į darželį ir pasakoti • Stebėti su vaikais įvairius gamtos reiškinius • Supažindinti su atliekų panaudojimo galimybėmis ir siūlyti daryti įvairius darbelius iš jų • Siūlyti stalo žaidimų, įvairių loto. Siūlyti vartyti žurnalus • Mokyti gyventi draugiškai su gamta, būti gamtos dalele
---	--

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS

Vertybė nuostata. Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.

Esminis gebėjimas. Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.

Žingsniai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis žingsnis	Skaičiavimas Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metukų)	<ul style="list-style-type: none"> Klausytis ir teatralizuoti vaidinimus, daineles, skaičiuotes, pasakėles, eilėraštkus ar žaisti žaidimus, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojama, randama dar ir dar... (pvz., eilėraštkai „Mano batai buvo du“, „Du gaideliai“, kopūsto lapų lupimas po vieną)
	Matavimas Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje	<ul style="list-style-type: none"> Sukurti aplinką, kurioje vaikas galėtų vartyti tas pačias knygeles kietais viršeliais, nevaržomai ardyti ir surinkti daiktus, tyrinėti jų dydžių santykius, visaip eksperimentuoti su spalvomis, dydžiais ir formomis, įvairiai judėti. Domėtis, ką veikia vaikas, jį kalbinti. Darant pauzes, pakartojant žodžius, judesius, skatinti vaiką juos įsidėmėti
3-asis žingsnis	Skaičiavimas Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą	<ul style="list-style-type: none"> Duoti vienodo dydžio ir formos daiktų ir mokyti paimti vieną (du) daiktus, padalyti daiktus po vieną (pvz., kitiems vaikams), sudėlioti juos į dvi, tris krūveles. Klausiti, kurioje iš dviejų grupių yra vienas daiktas ir kur jų yra daug ir pan.
	Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę	<ul style="list-style-type: none"> Teatralizuoti daineles, pasakas, žaisti žaidimus, kuriuose kas nors paeiliui daroma, rikiuojama (pvz., pasaka „Ropė“, lietuvių liaudies daina „Išėjo tėvelis į mišką“)
	Matavimas Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos daiktus	<ul style="list-style-type: none"> Vartyti knygeles, kuriose pavaizduoti objektai leidžia samprotauti apie dydžius, formas, spalvas. Sudaryti galimybes rūšiuoti daiktus
	Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnė, o apačioje mažesnė kaladėlė, nebus tvirtas. Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, vienodi – skirtingi ir pan.	<ul style="list-style-type: none"> Leisti eksperimentuoti su įvairių formų ir dydžių daiktais, kaladėlėmis, kai iš jų norima pastatyti kuo aukštesnį bokštą, nutiesti ilgesnį kelią ir pan.
4-asis žingsnis	Skaičiavimas Pradedą skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po	<ul style="list-style-type: none"> Naudoti paveikslėlius, kuriuose pavaizduoti 1–3 daiktai ar dvi trys 1–3 daiktų grupės. Atkreipti dėmesį, koks daiktų skaičius grupėje, klausiti „Kiek?“ „Ar daiktų yra po lygiai?“ ir pan. Žaisti su vaiku

	lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridedant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja	domino
	Pradeda vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...)	<ul style="list-style-type: none"> • Teatralizuoti daineles, pasakas, kuriose veikėjai ką nors dalijasi (pvz., meškučiai iš pasakos „Du godūs meškučiai“ gali dalytis iš popieriaus iškirptą sūrį)
	Matavimas Atpažįsta ir atrenka apskritos, keturkampės kvadratinės formos daiktus. grupuodamas pradeda atsizvelgti į daikto formą, dydį, spalvą. Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais	<ul style="list-style-type: none"> • Mokyti apibūdinti erdvės objektus, nurodant į juos panašius iš kasdienės aplinkos ir vartojant tokius palyginimus kaip: „panašus į Rubiko kubą“, „apvalus kaip kamuolys“, „tokios pat formos kaip skardinė“ ir pan. Formuoti supratimą, kad figūros forma nepriklauso nuo jos spalvos ir dydžio (pvz., paprašyti atrinkti vienodos spalvos, bet skirtingos formos ar dydžio daiktus). Leisti vaikui manipuliuoti daiktais
	Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno puses. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) vartoja žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisti judrius žaidimus, kai reikia pasirinkti teisingą kryptį savo kūno atžvilgiu (pvz., žaidimas „Diena – naktis“, „Šilta – šalta“)
	Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus požymius	<ul style="list-style-type: none"> • Kalbėtis apie tai, ką vaikas kasdien daro ryte, dieną, vakare, naktį. Vaikščiojant gamtoje, atkreipti dėmesį į metų laikams būdingus požymius
5-asis žingsnis	Skaičiavimas Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. Skaičiuoja bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti klausimus: „Kiek iš viso?“ „Kiek daugiau?“ „Kiek mažiau?“	<ul style="list-style-type: none"> • Prieš pradėdant žaisti stalo žaidimą, paklausti vaikų, ar visi žaidėjai paėmė reikiamą kortelių skaičių. Skatinti vaikus ne veiksmu, o žodžiu pasakyti, kaip turėtų pasielgti ne tokį kortelių skaičių paėmęs žaidėjas, vartojant tokius posakius, kaip „atiduok man“, „paimk iš manęs“, „padėk į šoną“, „paimk dar“
	Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų (elementų) seką, nebūtinai laikosi tos pačios sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus (elementus) pagal vieną požymį, vėliau – pagal	<ul style="list-style-type: none"> • Pasiūlyti vaikui dalyvauti žaidimuose, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojami du trys skirtingi judesių ar garsų elementai, kur vaikas turėtų keisti savo ar daikto padėtį erdvėje ar daryti ką nors tam tikra seka (pvz., žaidimai „Trečias bėga“, „Daryk taip, kaip Jonelis daro“; žaidimas, kai nutilus muzikai ar suplojus kaskart pasakoma, kaip kitaip vaikai turi pasielgti: susigrupuoti – sustoti po du, susėsti į du ratukus, parodyti 4 pirštukus ir pan.). Kalbėtis su vaikais apie tai, kiek veikėjų buvo pasakoje, kokia

	<p>kitą). Skiria kelintinius skaitvardžius</p>	<p>buvo įvykių pasakoje eilė, ką darė pirmasis, antrasis ir t. t. veikėjai (pvz., pasaka „Trys paršiukai“, „Mergaitė ir lokys“, „Pagrandukas“)</p>
	<p>Matavimas Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisti stalo žaidimus. Karpyti, paišyti, spalvinti trikampus, stačiakampus. Iš įvairių formų detalių ar piešiant (spalvinant) figūras kurti aplikacijas, ornamentus, šventinę atributiką, įvairius daiktus, kuriais galima papuošti aplinką
	<p>Palygindamas daiktų dydžius, naudojasi sąlyginiu matu (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaiką naudoti sąlyginį matą (trečią daiktą) daiktų dydžiams palyginti (pvz., matuoti pėdomis, žingsniais). Kaupti tvėrmės dėsniumi suvokti reikalingą patyrimą (pvz., plastilino gabaliukui suteikti vis kitą formą)
	<p>Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu skaityti knygeles, „rašyti“ laiškus. Žaisti judrius žaidimus, kuriuose vaikams tenka vartoti vietą ir padėti nusakančius įvairius žodžius (pvz., žaidimas „Lobio ieškojimas“)
	<p>Pradedą suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytą</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Domėtis, ką vaikai veikė vakar, kalbėtis apie tai, kas bus rytoj. Žaisti žaidimus, padedančius suvokti laiko trukmę (pvz., auklėtojai garsiai skaičiuojant iki 10, vaikai turi sustoti į ratą)
6-asis žingsnis	<p>Skaičiavimas Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaiko norą sužinoti, pažinti, kuo daugiau išmolti. Leisti pasirinkti vaikui įdomius ir suprantamus stalo žaidimus, dalomąją medžiagą, taip pat veiklą, kurioje dalyvaudamas jis galėtų lavinti savo mąstymo ir skaičiavimo įgūdžius, formuoti svarbius tolimesniam matematikos mokymuisi vaizdinius. Skatinti vaiką aiškinti kitiems savo mintis, idėjas apie atliekamus skaičiavimus. Kalbėdamas vaikas geriau pajunta skirtumą tarp to, ką jis mano, ir to, ką jis sako (tai labai svarbu vystantis vaiko mąstymui)

	Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais	<ul style="list-style-type: none"> • Mokyti vaiką kuo įvairesnėse aplinkose pastebėti įvairius sekų sudarymo būdus ir pasiūlyti kuo įvairesnės veiklos, kuria vaikas galėtų išbandyti matytus ir paties sugalvotus sekų sudarymo būdus
	<p>Matavimas Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar birių medžiagų (vandens, smėlio ir kt.) kiekį. Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias ir kt.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaiką aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių pažįstamas, matytas geometrines figūras. • Matuoti pėdomis, sprindžiais, piršto storiu, lazdele ir pan. Pasiūlyti veiklą, formuojančią supratimą apie tvermės dėsnį (pvz., sudaryti sąlygas eksperimentuojant atrasti, kad toks pat medžiagos ar produkto kiekis gali būti supakuotas skirtingų formų pakuotėse). Sudaryti sąlygas atrasti, kad skirtingos formos daiktai gali būti tos pačios talpos ar masės. Siūlyti žaidimus, veiklą, kurioje dalyvaudamas vaikas įgytų supratimą apie ilgio, tūrio, masės matavimo priemones ir būdus. Formuoti ir plėsti vaiko žodyną, reikalingą dalinantis idėjomis apie daiktų dydžių santykius („šiek tiek didesnis“, „truputį mažesnis“, „didžiausias“, „mažiausias“ ir kt.)
	Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę – į dešinę, aukščiau – žemiau, virš – po; šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, paskui, šalia vienas kito	<ul style="list-style-type: none"> • Pasiūlyti veiklą, kurioje aktyviai dalyvaudamas vaikas galėtų plėsti žodyną, reikalingą judėjimo kryptį, daiktų vietai nusakyti
	Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.)	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisti žaidimus su smėlio laikrodžiu, žadintuvu. Atkreipti vaiko dėmesį į tai, ką galima nuveikti per minutę, 10 minučių, dieną, savaitę. Skatinti dažniau vartoti savaitės dienų pavadinimus. Kalbėtis apie metų laikų kaitą, įvairiu metų laiku atliekamus darbus

12. MENINĖ RAIŠKA

Vertybinių nuostatų. Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.

Esminių gebėjimų. Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.

Žingsniai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
-----------	------------------	---------------

2-asis žingsnis	Muzika, šokis Idėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais mėgdžioja žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus, dviejų–trijų garsų melodijas ar daineles. Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena koku nors daiktu	<ul style="list-style-type: none"> • Su vaikais klausyti įvairių stilių muzikos (etninės, klasikinės, džiazo, roko ir kt.) bei sudaryti muzikinę aplinką, kurioje vaikas galėtų išgirsti įvairius aplinkinio pasaulio garsus. • Dainuoti su vaiku trumpas, nesudėtingas, pasikartojančio teksto daineles, niūniuoti, kalbėti vieno aukščio tonu atskirus garsus ar žodžius. • Parinkti įvairios muzikos ir garsų, skatinant vaikus judėti – klasikinę, gamtos garsus (lietaus, jūros, upelio čiurlenimo, paukščių balsų, ugnies traškėjimo), tylą. Judant su vaikais išgauti kūno perkusijos garsus (plekšnoti per šlaunis, pilvą, barbenti įgrindis)
	Žaidinimai ir vaidyba Žaidžiant sūpavimo, kykavimo, jodinimo, kutenimo, pirštukų žaidimus bei žaidinimus mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. Įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžiant su vaikais reikšti savo jausmus, norus, rodyti judesius ir veiksmus („Virus viru košę“, „Eisim eisim į turgelį“). Kalbėti maloniomis, linksmomis intonacijomis, skatinti mėgdžioti veiksmus ir intonacijas • Vedžiodant žaislą, kartoninę figūrėlę, parodyti, kaip galima veikti, skatinti vaiką pamėgdžioti ir atrasti savų veikimo būdų
	Vizualinė raiška Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. Džiaugiasi (šūkčioja, krykštuoja, mojuoja rankomis liesdami dailės priemones	<ul style="list-style-type: none"> • Matant, kad vaikas nori tęsti veiklą, pasiūlyti pasirinkti kitą popieriaus lapą, jau pažįstamų arba naujų piešimo priemonių bei medžiagos. Vaiko veiklai skirti daug dėmesio, pritarti žvilgsniu, šypsena, pagirti, pasidžiaugti pasiekimais
	Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo su jomis būdus (brauko pirštais, varvina dažus, maigo tešlą)	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti galimybes žaisti, tepinėti dažais, paišelioti, dėti spaudus kempinėle (pvz., atsisėdus prie stalo ar ant grindų, stovint prie mažo molberto ar dažant kartoninio namelio sienas), ant įvairaus dydžio, ilgio, formos ar spalvos, paviršiaus popieriaus, daiktų (pvz., ant slidaus plastiko ir šiurkštaus akmens)
3-asis žingsnis	Muzika Emocingai išreiškia, atliepia klausomus kūrinčius. Šypsosi, džiaugiasi, ploja	<ul style="list-style-type: none"> • Klausyti su vaikais dainelių apie paukščius, žvėris, gamtos reiškinius ar trumpų instrumentinės muzikos kūrinių

	Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais	<ul style="list-style-type: none"> • Dainuoti su vaikais įvairaus turinio dainas, imituojant jų tekstą judesiais • Žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius, tekstą imituojant judesiais. Skatinti judėti pagal muziką einant, bėgant, apsisukant
	Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu	<ul style="list-style-type: none"> • Aprūpinti vaikus nesudėtingais vaikiškais muzikos instrumentais (ritminėmis lazdelėmis, būgneliais, barškučiais, varpeliais, mediniais šaukštais ir kt.), daiktais ir kartu su vaikais groti ritminiais muzikos instrumentais, klausytis jų skleidžiamų garsų
	Kuria, dainuoja savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti sąlygas ir skatinti vaikus kurti, dainuojant apie tai, ką jie veikia, žaidžia, mato, girdi
	<p>Šokis Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. Šoka spontaniškai kurdamas dviejų–trijų natūralių judesių (eina, pritūpia, pasisuka ir kt.) seką</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Visas šokio veiklos rūšis stengtis atlikti kartu su vaikais tyrinėjant įvairius judesius, kartais atiduodant iniciatyvą vaikams ir kartojant jų atliekamus judesius. Vengti prašyti, kad vaikai kartotų jiems rodomus judesius • Skatinti vaikus šokti tyloje, kad atsiskleistų jų ritmo suvokimas. Sudaryti sąlygas judesių sekas atlikti pagal įvairių muziką (greitą, lėtą)
	<p>Žaidimai ir vaidyba Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Parūpinti įvairių žaislų, leisti jais naudotis. Gėrėtis vaikų žaidimu. Žaidžiant drauge, reikšti įvairias emocijas, skatinti vaikus pasakoti, ką jie daro: važiuodami mašina linksmi kalba, pasakoja, ką mato, kur važiuoja • Skatinti vaikus įsijausti į veikėjus, siužetą: pabūti kaip aguonėlės, augti drąsiai, linksmi, gražiai
4-asis žingsnis	<p>Muzika Klausydamasis gamtos garsus, trumpus kūrinus, emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Klausytis su vaikais muzikos kūrinių, gamtos garsų ir juos tyrinėti pasikalbant, pasakojant, aptariant. Dainuoti su vaikais trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono liaudies bei originalios kūrybos dainas, jas imituoti judesiais
	Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti galimybę vaikams žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius atliekant nesudėtingus judesius – eiti, bėgti rateliu, suktis po vieną ir už parankių, mojuoti, ploti ir t. t.

	<p>suaugusiojo grojimui</p> <p>Improvizuoja plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams</p> <p>Šokis Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka spontaniškai kurdamas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pasirūpinti, kad vaikams netrūktų įvairių vaikiškų muzikos instrumentų groti bei jų garsams tyrinėti. Padedant tėvams, atnešti į grupę įvairių medžiagų iš gamtos (pvz., akmenukų, kankorėžių, gilių, šakelių ir kt.) ar buities atliekų daiktų (pvz., tuščių buteliukų, dėžučių, ričių, tūmelių ir kt.) ir kartu su vaikais pasigaminti namų darbo muzikos instrumentų • Drauge su vaikais žaisti vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, skatinti juos interpretuoti, t. y. sugalvoti savo judesių vietoj žinomų • Kuriantį vaiką skatinti naudoti natūralius, su jokia šokio žanru nesusijusius judesius
	<p>Žaidimai ir vaidyba Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daitus. Kuria dialogą tarp veikėjų, žaisdamas atsipalaiduoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėjų judesius</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Parūpinti žaidimams tikrų daiktų: virtuvės, kirpyklos, statybų reikmenų. Parodyti, kur yra ir kaip galima žaisti su stalo teatro pirštiniųėmis lėlėmis. Paskatinti aprenkti lėles savo sumanytais veikėjais, kurti situacijas pagal girdėtas pasakas, matytus filmukus. Pamačius aktorių parodytą spektaklį darželyje, siūlyti vaikams patiems pažaisti teatrą • Drauge su vaiku eiti ratelius, parodyti judesių
	<p>Vizualinė raiška Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Laikytis nuostatos, kad ikimokyklinio amžiaus vaikas ne pirmiau išmoksta, o paskui kuria, bet kurdamas mokosi. Vaikas pats atras kūrybos ir vaizdavimo ypatumus veikdamas taip, kaip nori, kaip jam patinka. Pedagogo vaidmuo – turtinti vaiko patirtį, gausinti išpūdžių ir emocijų, stebėti vaiko raišką ir kūrybą, padėti realizuoti idėjas ir sumanymus, aprūpinti priemonėmis ir medžiagomis, stiprinti vaiko pasitikėjimą, palankiai vertinti kūrybos savitumą, išradingumą, įdėtas pastangas ir kt. • Skatinti žaislingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis (pvz., klausant išraiškingo auklėtojo pasakojimo ant smėlio ar dažais padengto plastiko bandyti taip, kaip pavyksta, pavaizduoti pikta, šokančią, šokinėjančią liniją; lašinant skirtingų spalvų ir skirtingą kiekį dažų į vandenį, sukurti šviesių ir tamsių, šiltų ir šaltų spalvų labirintą
5-asis žingsnis	<p>Muzika Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniui. Savais žodžiais išsako kilusius išpūdžius.</p>	<p>Sudaryti sąlygas vaikams klausytis ne tik vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, bet ir gyvos muzikos, pakviečiant į darželį profesionalius muzikantus. Skatinti vaikus išsakyti savo nuomonę po matyto koncerto, muzikinio spektaklio, pramogos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dainuoti su vaikais vienbalses ir dialogines dainas. Skatinti dainuoti individualiai išmėginant, kaip skamba balsas grupėje, salėje, lauke ir kitur. Skatinti

	<p>Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinis. Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuliuoti stovėti, kvėpuoti</p>	<p>dainuoti atliekant įvairius darbus (pvz., piešiant, stebint augalus, gyvūnus, einant pasivaikščioti ir t. t.).</p>
	<p>Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pasirūpinti, kad vaikams netrūktų muzikos instrumentų, žaislų, buities daiktų, savo gamybos instrumentų, su kuriais jie galėtų groti, pritarti dainoms, šokiams, muzikiniams žaidimams. Kartu su vaikais apžiūrėti įvairius instrumentus, juos išmėginti, pasigaminti savo instrumentų
	<p>Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Drauge su vaikais kurti ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms balsu ar muzikos instrumentu. Paskatinti vaikus kurti judesius rateliui, žaidimui. Pasidžiaugti, pagirti vaikus už jų originalumą, drąsą, norą kurti
	<p>Šokis Šoka sukamuosius ratelius, paprastų žingsnių šokius</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Drauge su vaikais šokti paprastus savo forma, sukamuosius ratelius
	<p>Šoka improvizuotai</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikų sugalvotas judesių rodyti visiems
	<p>Vaidyba Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pasekus ar paskaičius pasaką, pažiūrėjus vaidinimą, paskatinti patiems vaidinti • Parodyti, kaip galima judėti ir kalbėti-intonuoti pagal tipiškus veikėjo bruožus, tempo ritmą: katinas juda ryžtingai, meškinas – lėčiau, nerangiau, zuikis – greičiau, emocionaliau. Klausiti, kaip galėtų judėti ir kalbėti-intonuoti fantastinis veikėjas – ateivis iš kosmoso? • Stebėti vaikų vaidinimus stengiantis suprasti, palankiai vertinti. Jei kas nors neaišku, paklausti, pvz., „Ką atsakė šienpjoviai?“ Parodyti, kaip galima keisti kostiumus, dekoracijas • Drauge žaisti muzikinius žaidimus ir ratelius, parodyti ir skatinti laisvai, savaip kartoti veiksmus. Aiškinant siužetą, padaryti pauzes, kad vaikas galėtų sutelkti mintis, sumanymus ir pagal juos veikti
	<p>Vizualinė raiška Savo emocijas, patirtį, išpūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales</p>	<p>Svarbu turtinti vaiko patirtį, gausinti išpūdžius, kad vaiko kūrybinė raiška nebūtų skurdi, pvz.: skatinti juos tyrinėti artimiausią aplinką, dalyvauti renginiuose, stebėti meno kūrinis, žmonių ir gyvūnų gyvenimą, klausyti istorijų bei patiems jas pasakoti ir kt. Kuo turtingesnė bus vaiko patirtis, tuo išradingesnė ir įdomesnė bus jo kūryba</p>
	<p>Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pradedant vaizduoti žmogaus judesius, svarbu tyrinėti kūno galimybes (gali lankstyti, šokinėti, suktis), stebėti kitų judesius (šokėjų, sportininkų),

		<p>patiems išbandyti įvairius judesius ir pozas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalbėtis su vaiku apie jo kūrinėlį, diskutuoti, ką, kodėl ir kaip jis pavaizdavo, ką ir kodėl norėjo išreikšti, kodėl pasirinko tokias priemones ir kt. Aiškintis, ką jis dar norėtų papasakoti, sukurti. Gėrėtis jo sumanymais, pagirti už išradingumą ir kt. • Drąsinti kurti smulkesnių detalių, gamtinės medžiagos, mozaikas, mandalas, juostas, kilimėlius, dėlioti vaisių ir daržovių mozaikas Rudenėlio šventei. • Skirti pakankamai laiko, kad vaikai galėtų pasinerti į sumanymų realizavimo procesą, veikti kūrybingoje aplinkoje. • Numatyti vaikų kūrybingumą skatinančių meno projektų (pvz., muzikos ir dailės projektas „Aš piešiu muziką“)
6-asis žingsnis	Muzika Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius įspūdžius	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti vaikams sąlygas klausytis įvairių epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos. Klausytis tylos, triukšmo, lyginti jų skirtumus
	Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja	<ul style="list-style-type: none"> • Dainuoti su vaikais įvairaus turinio dainas ir skatinti juos dainuoti visur, kur įmanoma: grupėje, lauke, dirbant, bendraujant, žaidžiant. Pamokyti vaikus dvibalsio dainavimo, dainuojant trumputes daineles kanonu
	Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį	<ul style="list-style-type: none"> • Pasirūpinti, kad grupėje vaikai turėtų muzikos instrumentų, spalvotų natų, „dirigento lazdelę“, muzikos įrašų, klausymosi aparatūrą, video įrašų apie žymius muzikantus ir jų muzikavimą. • Groti kartu ir paskatinti vaikus groti melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais muzikines pjeses solo ir orkestre. • Išsirinkti dirigentą, kuris diriguotų orkestrui. Pamokyti vaikus sekti dirigento judesius, kad jie kartu galėtų pradėti ir baigti kūrinėlį
	Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisti su vaikais kompozitorius, skatinant kurti melodijas tekstams, knygų iliustracijoms, paveikslams, trumpoms pasakėlėms. Mokyti dalį teksto dainuoti, dalį kalbėti, pratinantis dainuoti „kaip operetėje“. Su vaikais žaisti muzikinius dialogus, vietoje kalbos dainuojant. Improvizuoti, kurti judesius kontrastingo pobūdžio muzikai, dainoms, šokiams
	Šokis Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlių), paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamasis, aukštas bėgamasis, liaunas, smulkus bėgamasis) žingsnių autorinius ir	<ul style="list-style-type: none"> • Atlikti parinkti nesudėtingos struktūros folklorinius žaidimus, ratelius. Galima naudoti ir kitų tautų folklorinę medžiagą. Sukurti šokius, atkreipti dėmesį, kad juose nebūtų sudėtinių judesių (pvz., kryžiuoti kojas vieną prieš kitą, peršokti nuo dviejų kojų vienos arba nuo vienos ant dviejų)

	<p>natūralių judesių šokius</p> <p>Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas erdvės (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – lėtai) elementus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Siūlyti vaikams stebėti gamtą (gyvai, pvz., pro langą, arba nuotraukoje ar paveiksle), atkreipti dėmesį, kaip kokie gamtos reiškiniai (lietus, vėjas, ugnis) ir aplinkos objektai (gyvūnai, automobiliai, traukiniai) juda ar nejudą, ir ieškoti idėjų kuriant savo judesių sekas
	<p>Vizualinė raiška</p> <p>Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafinais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Turtinti vaikų patirtį, vaizdinius. Suteikti galimybę pamatyti tautodailės, taikomosios dekoratyvinės ir vaizduojamosios dailės, šiuolaikinio meno (instaliacijų, abstrakčių skulptūrų, fotografijų ir kt.) kūrinius, menininkų kūrybos procesą artimoje aplinkoje, parodose, muziejuose, tradicinėse šventėse. • Ugdyti vaiko vaizduotę, skatinant išsižiūrėti bei apibūdinti, kokia gali būti ir ką gali „kalbėti“ linija (ji gali būti rami, aštri, virpanti, gali šokinėti, suktis, gali tyliai ir garsiai skambėti, gali pasakyti apie skirtingus kvapus – rožės ar česnako), spalva gali skleisti šilumą ar šaltį, ant popieriaus išpūtinėtų į šonus dažų dėmė gali priminti skrendantį paukštį ir pan. • Palaikyti unikalų vaiko gebėjimą vaizdu išreikšti jutiminę patirtį (garsų, kvapų, skonio ir kt.) • Suteikti galimybę vaikams kurti ornamentus, vaizdus, dekoruoti audinius, daiktus grafinais ženklais ir simboliais (skaičiais, raidėmis). Paskatinti sukurti savo inicialais išgražintą asmeninę kortelę, atviruką, paveikslėlį
	<p>Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentuoti ir atidžiau išsižiūrėti į įvairių medžiagų ir technikų teikiamas galimybes (pvz., priešingose stalo pusėse sėdintys vaikai lėtai rankomis brauko ant jo esančius dažus, stebėti jų maišymąsi, atsiradusius atsitiktinius raštus ir vaizdus. Padaryti vaikams patikusių fragmentų atspaudus. • Sudaryti galimybę netikėčiausiais būdais pažinti dailės medžiagų galimybes: atliekant eksperimentą „Sprogstančios spalvos“ (naudojant maistinius dažus, pieną ir skystą muilą), piešiant stiklo kamuoliukais, bandant spalvų maišymąsi per nutiestus tarp spalvoto vandens indelių popierinio rankšluosčio tiltus, mėgaujantis ebru (tapyba ant vandens) ir t. t. • Naudoti šviesos stalą, fotoaparataus multimediją, interaktyvią lentą padrausinti vaikus įvairiapusei kūrybinei raiškai, kūrybai skaitmeninėmis priemonėmis

13. ESTETINIS SUVOKIMAS

Vertybinių nuostatų. Domisi, gėrįsi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.

Esminis gebėjimas. Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.

Žingsneliai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis žingsnis	Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, matydamas gražius gamtos bei aplinkos daiktus ar vaizdus, spalvingas knygeles iliustracijas, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka	<ul style="list-style-type: none"> • Dainuoti vaikui, klausytis įvairios nuotaikos dainų, kontrastingos nuotaikos muzikos kūrinų, skatinti teigiamas, džiugias emocijas ir slopinti neigiamų emocijų proveržius • Leisti vaikams stebėti šokį gulint ar sėdint ant grindų, kad jie galėtų keisti pozą ir laisvai kūnu reaguoti į stebimo šokio sukeltus įspūdžius • Kartu su vaiku žaisti ir išraiškiai rodyti, kaip galima veikti, tarytum žaislas ar stalo teatro lėlė būtų gyva. Gąsdinimo, pasibaisėjimo emocijas reikšti sąlygiškais mimikomis ir intonacijomis, leidžiant vaikams pajusti ir suprasti, kad taip elgiamasi ne iš tikrųjų, o tyčia • Išdėlioti piešinius vaikui matomoje vietoje, kad jis galėtų prieiti ir vėl į juos pasižiūrėti. Pagirti, pasikalbėti apie jo kūrinėlį. Suteikti vaikui galimybę pažinti ir išbandyti įvairias dailės medžiagas ir priemones • Sudaryti galimybes vaikui matyti gražius gamtos, aplinkos vaizdus, spalvingas knygeles, dailės kūrinius
3-asis žingsnis	Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius	<ul style="list-style-type: none"> • Duoti klausytis įvairios nuotaikos muzikos kūrinų, kad vaikas juos įsimintų ir vėliau juos kartu aptarti • Pažiūrėjus drauge šokį, užduoti mąstymą skatinančius klausimus, pvz., „Ką matėte?“ „Kodėl tau atrodo, kad ragana buvo pikta?“ • Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimus, klausytis jų įrašų. Užduodant klausimus (pvz., „Kas čia?“) skatinti atpažinti vaizduojamą pasaką
	Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrinėdamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygeles iliustracijas, žaislus, džiaugdama savo puošnia apranga	<ul style="list-style-type: none"> • Džiuginti vaikus ir padėti jiems kaupti muzikinius įspūdžius, skatinti atidžiai klausytis muzikos, ja gėrėtis. • Kadangi vaikai nuo gausių ryškių įspūdžių greit pavargsta, reikėtų stebėti trumpą vaidinimą (daug kartų tą patį). • Stebėti vaiką tomis akimirkomis, kai jis grožisi, džiaugiasi gamtos ir kitos aplinkos daiktais ar reiškiniais, žaislais, savo išvaizda. Tinkamu momentu jį pakalbinti, paklausti, kas jam gražu
	Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis	<ul style="list-style-type: none"> • Pritarti vaiko komentarams, papildyti jo vertinimą kitais žodžiais • Pasidomėti, ar vaikui patiko vaidinimas. Nuraminti, jei vaikas bijo, jog vilkas gali ateiti ir į jo namus • Akcentuoti, jog teatre viskas vyksta ne iš tikrųjų, o taip yra sugalvota, pramanyta, sužaisla. • Vaikams prieinamoje vietoje, jų akių lygyje,

		padėti profesionaliosios dailės, tautodailės kūrinių bei meniškų taikomosios dailės dirbinių, kad retkarčiais juos būtų galima apžiūrėti, pasikalbėti apie juos
4-asis žingsnis	Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti galimybes vaikams dalyvauti muzikinėje veikloje ir vykstančiuose renginiuose • Atkreipti dėmesį, kai vaikas sako, kad nori gražiai ką nors daryti, palaikyti jo norą, pasidžiaugti, pagirti • Paprašyti vaiko pasakyti ir parodyti, kaip jis būtų ką nors daręs • Įsiklausyti į vaiko klausimus ir, jei vaikas pats nepaaiškina, prieš vaidinimą trumpai papasakoti, apie ką bus vaidinama. Atkreipti vaiko dėmesį į pabaigą, paklausti, kokia ji – laiminga ar liūdna? • Padėti pajusti vaizdo, nuotaikų pasikeitimus keičiantis linijai, formai bei spalvai. Pasikalbėti, kokius potyrius pavyko papasakoti piešiniu
	Skirtingai reaguoja (ramiai ar emociškai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti sąlygas klausyti, stebėti skirtingus meno kūrinius, paskatinti reikšti savo išgyvenimus, paprašyti pasakyti, kaip jaučiasi, ką pajuto • Būti greta vaikui apžiūrinėjant meno kūrinius, daiktus, žaislus, ugdyti estetinį jautrumą – pritarti, papildyti jo išsakytas mintis („Taip, ir man patinka, ir man gražu.“) • Kasdienėje veikloje kalbant su vaikais nuolat vartoti žodžius „džiaugiuosi tavo piešinėliu, puikiai atrodai, gražiai pasielgei“, kad vaikai galėtų išgirsti ir pradėti suprasti, kas yra gražu
	Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėrašį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinių, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti klausant, apžiūrint meno kūrinius kalbėti apie savo ir kitų darbelius: kodėl patinka, kuris gražesnis, kuris linksmiausias, kokių spalvų ar formų, kurį norėtum dar išgirsti, pamatyti, kodėl? • Pažiūrėjus šokį, aptarti, atsakyti į klausimus: „Kaip?“ „Kodėl?“ • Kalbėtis su vaiku apie spalvas paletėje, kurios spalvos jiems atrodo linksmos arba liūdnos, tyrinėti spalvų maišymosi efektus • Stebėti, kad vertindami neįskaudintų vieni kitų. Dažniau atkreipti vaikų dėmesį į tai, kas gražu, gera, nei į tai, kas kelia pasibjaurėjimą, pasipiktinimą
5-asis žingsnis	Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais	<ul style="list-style-type: none"> • Paprastai ir vaikams suprantamai atskleisti muzikos kūrinių grožį. • Skatinti vaikus savo žaidimuose vaidinti muzikantus, šokėjus, dainininkus, vaizduojant, kad jie yra scenoje, dainuoja su mikrofonu ar groja muzikos instrumentu. • Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimus, klausytis vaidinimų įrašų, žiūrėti animacinius filmukus. Sudaryti sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinius renginius. • Skatinti stebėti menininkų kūrybos procesą bei patiems kartu kurti, nes estetinį suvokimą ir jautrumą

		<p>vaikas geriausiai ugdomi veikdamas, kurdamas, apie tai kalbėdamas, aiškindamas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sudominti vaikus patrauklia ir malonia veikla paties auklėtojo ir kitų kūrybos pavyzdžiais. Išklausti vaiką ir pačiam pasakoti apie savo kūrybinius sumanymus. Diskutuoti, ką dailininkas norėjo pasakyti: „Užsimerk ir pasakyk ką, jautei žiūrėdamas į šį paveikslą?“ „Ką dailininkas galvojo tapydamas šį paveikslą?“ • Gamta yra pats stipriausias estetinio ugdymo šaltinis, todėl reikėtų skatinti vaikus įvairiausiais būdais pamatyti, pajusti kasdien atsiveriantį vis naują grožį
	<p>Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaikus domėtis muzika ir jos išraiškos priemonėmis, aptarti turinį, nuotaiką ir muzikos instrumentų tembrus • Sugalvoti įvairių būdų, kaip padėti vaikui suvokti ir papasakoti matyto kūrinio siužetą: žiūrėti pasakojimo vaizdo įrašą, klausyti ausinėmis garso įrašo, pasakoti draugui „telefonu“ ir kt. • Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimus, klausytis vaidinimų įrašų, žiūrėti animacinius filmukus. Sudaryti sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinius renginius. • Sudaryti galimybę vaikams stebėti vaizduojamosios (tapybos, grafikos, skulptūros) ir taikomosios – dekoratyvinės (keramikos, tekstilės, odos, amatų, liaudies meistrų dirbinių ir kt.) dailės kūrinius, reprodukcijas ir kt. ugdymo įstaigoje, parodose, galerijose, mugėse, šventėse, tradiciniuose renginiuose
	<p>Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaikus domėtis muzika ir jos išraiškos priemonėmis, aptarti turinį, nuotaiką ir muzikos instrumentų tembrus. • Sugalvoti įvairių būdų, kaip padėti vaikui suvokti ir papasakoti matyto kūrinio siužetą: žiūrėti pasakojimo vaizdo įrašą, klausyti ausinėmis garso įrašo, pasakoti draugui „telefonu“ ir kt. • Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimus, klausytis vaidinimų įrašų, žiūrėti animacinius filmukus. Sudaryti sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinius renginius. • Sudaryti galimybę vaikams stebėti vaizduojamosios (tapybos, grafikos, skulptūros) ir taikomosios – dekoratyvinės (keramikos, tekstilės, odos, amatų, liaudies meistrų dirbinių ir kt.) dailės kūrinius, reprodukcijas ir kt. ugdymo įstaigoje, parodose, galerijose, mugėse, šventėse, tradiciniuose renginiuose
	<p>Dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sukurti situacijų, kad vaikas galėtų meno kūrinius, savo ir kitų meninę veiklą vertinti savaip lygindamas • Paskatinti kiekvieną išsakyti savo nuomonę.

	<p>Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinėlį, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus</p>	<p>Paklausti, kaip dar kitaip galėtų apie muziką, šokį, vaidinimą pasakyti, ką dar tai galėtų reikšti ir pan.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kasdienėje veikloje suteikti galimybę suprasti ir pajusti, kad tiesa, gėris ir grožis visada teikia džiaugsmą ir pasitenkinimą. • Prašyti papasakoti apie savo dailės kūrinius, pateikti į meninius sprendimus orientuotų klausimų, pvz.: „Kuriame piešinyje geriausiai pavyko pavaizduoti išvyką į zoologijos sodą?“ „Kuriame piešinyje pavyko nupiešti tamsiai arba šviesiai žalią eglutę?“ „Kodėl tau taip patinka nupiešta karalaitė?“
<p>6-asis žingsnis</p>	<p>Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrisi ir grožisi savo menine kūryba</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti kuo daugiau ir įvairesnių muzikinių, vaidybinių renginių, koncertų, lankytis parodose, muziejuose, teatre, miesto šventėse, mugėse, cirke ir kitur • Pasikalbėti apie patirtus išpūdžius, pasidalyti savo mintimis, emocijomis, pasidžiaugti pastebėtu grožiu. Užduoti atvirų klausimų: „Ką pajutai?“ „Kas įsiminė?“ „Kas patiko?“ „Ko reikia, kad vaidinimas, šokis ar piešinys būtų gražus, išpūdingas?“ • Žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimų, klausytis jų įrašų, žiūrėti animacinių filmukų. Skatinti pastebėti subtilesnes veikėjų kalbos intonacijų, poelgių, veiksmų, kostiumų, lydinčios muzikos, dekoracijų detales. Vaiko apibūdinimus, pvz., „Kiškis greitai bėgo“, vaizdingai papildyti: „Taip, jis skuodė kaip įkirstas.“ (Pasiaiškinti, ką reiškia „kaip įkirstas“). Paskatinti pavaizduoti, kaip kiškis bėga „kaip įkirstas“ • Sudaryti galimybę vaikui, kitiems girdint ir matant, pasidžiaugti savo ir kitų kūryba bei kasdiene veikla. Demonstruoti jo kūrinėlius, ruošti visų vaikų arba autorines parodėles, sudaryti individualius albumus arba kaupti skenuotų kūrinių elektroninius variantus, juos retkarčiais persiųsti tėveliams, kad vaikas girdėtų ir jų pagyrimą bei atsiliepimus. • Palaikyti ir skatinti vaiko norą siekti grožio, pagirti už jo pastangas, parodyti kitiems, užrašyti vaiko pasakojimą ir prisegti prie demonstruojamo darbelio, kad pamatytų, kad jo noras siekti grožio yra pastebėtas ir vertinamas
	<p>Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaikus aptarti stebėtą ar klausytą meno kūrinį, pagrįsti savo nuomonę, atsakant į klausimą, kodėl patiko ar nepatiko. Jei vienas vaikas sako, kad jam patiko, klausti, ar yra tokių, kuriems nepatiko, leidžiant suprasti, kad visokios nuomonės yra svarbios. Pratinti pastebėti ir atskirti kičą nuo tikrojo meno. • Skatinti geranoriškai vertinti kitų saviraiškos ir kūrybos bandymus, išsakyti savo ir gerbti kitų nuomonę. Paprašyti pakomentuoti, kurie kūriniai kelia estetinį pasigėrėjimą (malonu žiūrėti į gražius,

		<p>grakščius šokio judesius) ir kurie atgraso (baisu žiūrėti žiaurumu ir agresiją perpildytą animacinį filmuką).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti sąlygas suprasti aplinkos grožio svarbą ir jį vertinti. Patiems dalyvauti jį puoselėjant: nelaužyti medelių, neskriausti gyvūnelių, dalyvauti medelių sodinimo akcijose, atskrendančių paukščių sutiktuvėse ir kt. Gėrėtis gerai atliktu darbu. Skatinti suprasti ir atskirti, kokia išvaizda gali būti pavadinta gražia, akcentuojant tai, ką patys gali padaryti, kad atrodytų gražiai. Siekiant, jog vaikas ugdytųsi gebėjimą pamatyti bei tinkamai vertinti savo ir kitų išorės grožį, ieškoti tinkamiausių būdų (pvz., kurti projektus, plakatus su šūkais, skaityti istorijas, žiūrėti filmukus • Per pasivaikščiojimus lauke ar darželio aplinkoje paskatinti stabtelti ir įsižiūrėti į detales, atrasti gražius daiktus, gamtos ar miesto vaizdus, fotografuoti
	<p>Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius. Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dažnai klausytis įvairių muzikos kūrinių (dainų, šokių, simfoninės muzikos, operos ar baletos ištraukų), paskatinti vaikus susikaupti, išklausius savo mintimis pasidalyti su pedagogu ir draugais. Užduoti klausimų apie skambėjusią muziką, atlikėjus. • Skatinti aptarti stebėtą šokį, atkreipti dėmesį į šokėjų judesius, kostiumus, šokio muziką ir pan. Skatinti reikšti įvairią nuomonę leidžiant suprasti, kad visokia nuomonė yra priimtina. • Pasamprotauti, ką teatre veikia aktorius, suteikti galimybę pasikalbėti, užduoti jiems klausimų apie teatrą. • Kalbėtis vaikui suprantama kalba apie vizualaus meno kūrinius ir jų kūrybos raiškos priemones – kompoziciją, spalvą, formą, siluetą, proporcijas, padėtį erdvėje ir plokštumoje. • Paskatinti realizuoti kilusius sumanymus čia ir dabar, nes praktinė patirtis teikia daugiausiai peno estetiniam suvokimui ir jausenai. • Stebėti ir padėti vaikams realizuoti kilusius sumanymus: suteikti pakankamai laiko, parūpinti drabužių ir kitos atributikos, reikalui esant įsilieti į vaidinimą ar žaidimą. • Diskutuoti ieškant vienokių ar kitokių meninių sprendimų, pvz., kuriuose piešiniuose yra tamsiai, kuriuose – šviesiai mėlyna spalva, kas piešiniuose pavaizduota arti, o kas – toli, kodėl taip atrodo ir kt.

14. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS

Vertybinė nuostata. Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

Esminis gebėjimas. Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.

Žingsneliai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis žingsnis	Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko. Judesį, veiksmą ar garsą gali pakartoti tuoj pat, po kelių valandų, dienų, todėl savarankiškai modeliuoja kelis judesius ar veiksmus į vieną seką	<ul style="list-style-type: none"> • Pabūti greta vaiko, kai jis mokosi naujų veiksmų – tai stiprina jo atkaklumą, skatina tęsti bandymus. Neskubėti padėti vaikui – paties atliktas veiksmas turi didesnę poveikį jo raidai
	Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus.	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisti, ką nors veikti vaikų akivaizdoje, kad mažyliai galėtų stebėti atskirus veiksmus, procesą
	Veiksmais ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusįjį prie dominančių daiktų. Protestuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūties	<ul style="list-style-type: none"> • Kantriai padėti vaikui mokytis, kai jis rodo iniciatyvą, domisi naujais veiksmais. • Padėti vaikui įveikti kliūtis, jei po daugelio bandymų jam nepavyksta atlikti norimo veiksmo
3-asis žingsnis	Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą	<ul style="list-style-type: none"> • Pasirūpinti saugia aplinka grupėje, lauke. Auklėtojui pačiam žaisti įvairius sensorinius žaidimus vaikų akivaizdoje, kad jie galėtų jį stebėti ir mėgdžioti, taip mokydami naujų veiksmų. Skatinti vaikus pastatyti bokštelį, baigti sudėti dėlionę. • Siūlyti vaiko poreikius atitinkančių priemonių veiklai
	Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą	<ul style="list-style-type: none"> • Nuolat praturtinti grupę kuo nors nauju, pasiūlyti vaikams naujų žaidimų • Neišleisti vaikų iš akių
	Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“	<ul style="list-style-type: none"> • Kai tik įmanoma, palaikyti vaiko norus, patraukliai pasiūlyti jiems pakeisti neigiamą nuomonę
4-asis žingsnis	Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais	<ul style="list-style-type: none"> • Palaikyti vaikų veiklos sumanymus, padėti juos išplėtoti, įgyvendinti
	Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei	<ul style="list-style-type: none"> • Pasiūlyti vaikams veiklos dviese, grupelėje ar su visa grupe
	Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia	<ul style="list-style-type: none"> • Palaikyti vaikus, kurie bando išsūkį įveikti savarankiškai, neskubėti teikti pagalbos. Vaikams, kurie greit nusimena, meta veiklą, padėti surasti

	suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet laukia padrąsinimo	išeitis, sprendimus. Pastebėti ir palaikyti vaiko iniciatyvą atlikti nesudėtingus darbus: išplauti teptukus, plauti žaislus ir pan. Džiaugtis vaiko iniciatyva padėti kitam – ką nors paduoti, paaiškinti ar pagelbėti užsisegti
5-asis žingsnis	Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaikus turiningiau išplėtoti jų pačių sumanymą
	Lengviau pereina nuo paties pasirinktos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip.	<ul style="list-style-type: none"> • Veiklą vaikams pasiūlyti tik kaip motyvuojančią idėją, kurią jie galėtų sukongretinti ir savaip įgyvendinti. Nesiūlyti uždarų užduočių, kuriose auklėtojas nurodo vaikui visus veiklos atlikimo žingsnius
	Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį	<ul style="list-style-type: none"> • Pagalbą vaikui teikti ne ką nors darant už jį, bet keliant mąstyti skatinančius klausimus, pateikiant keletą alternatyvių pasiūlymų, skatinant bandyti daug kartų
6-asis žingsnis	Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti sąlygas grupėje vaikų sumanymus ir auklėtojo pasiūlytą veiklą plėtoti po keletą dienų, neardant vaikų susikurtos aplinkos, nebaigtų darbų.
	Susidomėjęs ilgesniam laikui išitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam išitraukti į jo paties sugalvotą veiklą	<ul style="list-style-type: none"> • Pasiūlyti vaikams įdomios veiklos idėjų, sumanymų vaikų grupelių veiklai. Pastebėti vaiko sumanymus, juos palaikyti, padėti išplėtoti
	Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaikus pabaigti pradėtus darbus, padėti vienas kitam įveikti problemas. Siūlyti vaikams kruopštumo, susikaupimo reikalaujančių darbų, pvz.: įverti siūlą, įsiūti sagą, prisukti veržlę ir pan.

15. TYRINĖJIMAI

Vertybinė nuostata. Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.

Esminis gebėjimas. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.

Žingsneliai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis žingsnis	Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti.	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikams sudaryti sąlygas aktyviai tyrinėti aplinką, suaugusieji padeda, bet netrukdo, nepertraukia. • Duoti įvairių tinkamų žaisti daiktų ir žaislų, kurie skatina atlikti tiek stambiuosius, tiek smulkiuosius

	Mėgsta žaisti slėpynių. Patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų	judesius. <ul style="list-style-type: none"> • Jiems sudaryti sąlygas naudoti ir vystyti įvairius gebėjimus, pvz., klausyti, stebėti, prisiminti, kalbėti, aptarti, kas vyko (reflektuoti), priimti sprendimus. • Jau nuo mažumės mokyti atpažinti spalvas, simetriją ir formas, atkreipti dėmesį, kurios tinka viena prie kitos, yra giminingos
3-asis žingsnis	Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti manipuluoti kiekiais, eiti nuo vientiso prie dalių ir atgal, pvz., padalyti plastilino gabalą ir vėl sulipdyti į vieną, išpilstyti vandenį į mažus buteliukus ir vėl supilti į didelį indą. • Sudaryti galimybes surinkti, rūšiuoti ir sudėlioti daiktus kokia nors tvarka, įvairiais būdais žaisti su medžiagomis, stiprinti tvarkos jausmą, t. y. grupuoti paprastus daiktus ar padėti juos į jų vietą. • Pateikti knygų ir paveikslėlių apie įvairius jų kasdienio gyvenimo aspektus. • Skirti laiko mokytis apsirengti ir valgyti, padėti vienas kitam
4-asis žingsnis	Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas	<ul style="list-style-type: none"> • Ugdymo programą ir aplinką kurti taip, kad vaikams būtų prieinamos įvairios medžiagos ir priemonės, kuriomis pasinaudodami galėtų inicijuoti kryptingą iškilusios problemos sprendimo veiklą, patys sugalvoti problemų ir su pasitenkinimu ieškoti jų sprendimo būdų
5-asis žingsnis	Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti). Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslumą (pvz., kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos). Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikus skatinti stebėti ir apibūdinti daiktų, medžiagų, gyvosios gamtos objektų savybes ir bruožus, piešti ar konstruoti išivaizduojamus daiktus. • Sudaryti galimybę suskaičiuoti, prognozuoti, pvz., į kiek dalių reikės padalyti pyragą, po kiek saldainių imti, kad visi gautų po lygiai. • Skatinti pasitelkti simbolius, palyginti, atkartoti, numatyti situacijas, nukreipti savo dėmesį į ką nors kita ar atkreipti dėmesį dabar. Skatinti paaiškinti savo pasirinkimus ir logiškai juos pagrįsti. • Vaikams pateikti tinkamų knygų, paveikslų, plakatų, žemėlapių, kuriais jie galėtų remtis pagrįsdami savo požiūrį
6-asis žingsnis	Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai,	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti sąlygas ir skatinti tyrinėti gamtos ir socialinės aplinkos objektus, jų kaitą, savybes.

	<p>kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami.</p> <p>Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti.</p> <p>Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse.</p> <p>Aktyviai tyrinėdami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius. Savo galimybės išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz., lupą, mikroskopą)</p> <p>Su suaugusiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultatą. Mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradimai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus.</p> <p>Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašūs su savo artimaisiais, kuo skiriasi nuo jų</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Siūlyti atlikti nesudėtingus bandymus, stebėti prietaisų veikimą. • Vykdyti projektinę veiklą, skirtą ilgalaikiams stebėjimams (pvz., stebėti augalo augimą). Mokyti vaikus fiksuoti pastebėjimus, pildyti lenteles ir pan. • Grupėje turėti mikroskopą ir kitus galimus prietaisus, skirtus tyrinėti, mokyti ir skatinti vaikus jais savarankiškai naudotis. • Skatinti vaikus, kad jie patys ieškotų atsakymų į iškilusius klausimus knygoje, internete, jeigu mato, kad nepavyksta, pasiklaustų suaugusiųjų, kurie gali padėti
--	--	--

16. PROBLEMŲ SPRENDIMAS

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.

Esminis gebėjimas. Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.

Žingsniai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis žingsnis	Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando tai	<ul style="list-style-type: none"> • Drąsinti vaiką: „Tau pavyks!“ „Pabandyk kitaip!“ „Na, dar kartą!“ • Rodyti vaikams būtinus veiksmų su daiktais būdus. Patarti, kaip elgtis įvairiose sudėtingose situacijose. • Komentuoti vaiko veiksmų ir auklėtojo demonstruojamų veiksmų pasekmes
	Nepavykus įveikti kliūtis, meta veiklą arba laukia	<ul style="list-style-type: none"> • Šiek tiek padėti vaikui įveikti kliūtį ar sunkumą, atlikti sudėtingą veiklą, kad stiprėtų jo pasitikėjimo

	pagalbos	savimi jausmas
3-asis žingsnis	Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūtis, prašo pagalbos arba meta veiklą	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaikus imtis pagal jų galimybes sudėtingos veiklos. Jei vaikas sako „negaliu“, „nemoku“, jį drąsinti. • Kai vaikui kas nors nepasiseka arba jei jis prašo padėti, klausti paties vaiko: „Ką dar galima padaryti?“ „Kaip kitaip galima padaryti?“ • Arba pateikti kelis sprendimo būdus, padedančius įveikti kliūtis, kad vaikas pasirinktų vieną iš jų
4-asis žingsnis	Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus būdus Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos	<ul style="list-style-type: none"> • Komentuoti vaikų taikytus problemų sprendimo būdus ir jų pasekmes, kad vaikai geriau suprastų, kodėl pavyko įveikti sunkumus • Vaikams susidūrus su problema, skatinti juos prisiminti, kokius panašios problemos sprendimo būdus jie taikė anksčiau • Drąsinti vaikus kartu ieškoti išeities iš susidariusios probleminės situacijos. • Padėti vaikams įveikti sunkumus, tariantis kartu su vaikais, padedant jiems apmąstyti svarbiausius problemų sprendimo etapus
5-asis žingsnis	Retsykiais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos	<ul style="list-style-type: none"> • Siūlyti vaikams sudėtingos veiklos, drąsinti jos imtis, drąsiai bandyti, eksperimentuoti, tartis su kitais • Skaityti kūrinių apie įvairius žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes • Kai vaikai susiduria su problema, paprašyti visų pagalbą, ką galima daryti toje situacijoje. Padėti vaikams geriau suprasti kiekvieno pasiūlyto sprendimo pasekmes
6-asis žingsnis	Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes. Tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos	<ul style="list-style-type: none"> • Užduoti vaikams atvirusius klausimus, padedančius apmąstyti problemą: <ul style="list-style-type: none"> – Kas atsitiko? – Kaip tu jautiesi? – Kaip jaučiasi kiti? • Vaikui susidūrus su problema, klausti: <ul style="list-style-type: none"> – Ką tu darei? – Ar tai padėjo įveikti problemą? – Ką dar galima daryti? – Ar tai padės įveikti problemą? • Siūlyti vaikams probleminių užduočių, kurias įveikti turėtų jie patys. • Siūlyti kurti įvairias situacijas, ieškoti kartu išeičių, sprendimų būdų

17. KŪRYBIŠKUMAS

Vertybinė nuostata. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.
Esminis gebėjimas Savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.

Žingsneliai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis žingsnis	Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais	<ul style="list-style-type: none"> • Parūpinti įvairių, atkreipiančių dėmesį, naujus potyrius žadinančių žaislų, medžiagų (skirtingų formų, tekstūros, spalvų), objektų, skleidžiančių garsus. • Medžiagų ir žaislų nuolatinis atnaujinimas, kaitaliojimas turėtų būti vaikams įprastas reiškinys
	Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir kt.) ir taiko juos daiktams tyrinėti	<ul style="list-style-type: none"> • Naudoti žaislus, kuriuos galima išardyti, išbandyti jų formas, pritaikant tinkamiausią, taip pat garsus skleidžiančius žaislus. • Parūpinti priemonių ir skatinti veiklą, grindžiamą visų 5 pojūčių panaudojimu aplinkai tyrinėti. • Pasiūlyti žaisti dailės priemonėmis ir medžiagomis, kad eksperimentavimo metu įgyta patirtis taptų pirmuoju žingsniu kūrybos link
3-asis žingsnis	Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje	<ul style="list-style-type: none"> • Kurti saugią, džiaugsmingą, laisvą aplinką, kurioje vaikas gali eksperimentuoti su įvairia saugia medžiaga. Siūlyti žaidimų su vandeniu. Vaikai jį gali pilstyti, svirti, semti, laistyti (prižiūrimi suaugusiųjų) • Lauke nesmarkiai lyjant ir nesant šaltam orui, tinkamai aprengus vaikus leisti braidyti po balas, taškyti vandenį, semti jį kibirėliais. • Skatinti klausti, domėtis, į klausimus atsakyti trumpai, bet aiškiai, siekiant sudominti ir skatinti toliau tyrinėti, veiklą organizuoti ir patalpose, ir lauke • Vaikus skatinti daryti taip, kaip iki šiol nedarė, pasirenkant kuo įvairesnių sprendimų
	Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus veiksmus	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaikus savarankiškai, be suaugusiųjų pagalbos, statyti smėlio pilis, joms dekoruoti naudoti gamtos dovanas (kankorėžius, smilgas, kaštonus, medžių žiedus ir pan.), piešti, tapyti, žaisti
4-asis žingsnis	Įžvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti išbandyti įvairią veiklą, įvairius daiktų panaudojimo būdus, siekiant, kad vaikai pastebėtų, jog tą patį daiktą, priemonę, dalyką galima panaudoti įvairioms reikmėms ir tikslams (žaisti, vaidinimui kurti, dekoracijoms puošti), kaip galima pakeisti jo funkcijas, išvaizdą, skirtingai jį pritaikius ar panaudojus. • Suteikti laisvės, erdvės, laiko, pasiūlant naudoti įvairius suneštus butaforinius daiktus, kuriuos vaikai gali panaudoti kurdami vaidinimus, rinkdamiesi jiems patinkančią veiklą,

		<p>režisuodami savo pačių sugalvotas istorijas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lavinti kūrybinį mąstymą – lankstumą, gausumą, detalumą, originalumą. • Klausti: „Kaip dar kitaip galėtum pasakyti, padaryti, ką dar tai galėtų reikšti?“ (mąstymo lankstumas) • Prašyti kuo tiksliau apibūdinti kūrinį, išdailinti piešinį ir pan. (mąstymo detalumas) • Užduodant netikėtus, fantastinius klausimus, skatinti vaiką išsakyti originalias mintis (mąstymo originalumas)
	Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas, kurdamas	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti džiaugtis savo kūriniais, aptarti, kokias sugalvotas idėjas, originalius sprendimus galima pritaikyti ar išbandyti realiame gyvenime. • Aptarti, ką naujo, originalaus pavyko sukurti, svarstyti, kaip galėtų patobulinti panašų kūrinį kitą kartą
	Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų	<ul style="list-style-type: none"> • Girti, įdomiausius posakius, klausimus, veiklos būdus užrašyti, skatinti idėjomis pasidalyti grupėje, kad vaikai pajustų, jog originalūs atsakymai ir mintys yra vertinami
5-asis žingsnis	Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti kūrybiškumą, laisvai reikšti idėjas, užduoti daug atvirojo tipo klausimų: „Kaip?..“ „Ką dar?..“ „Kas būtų?..“ ir pan. • Klausti ir drąsinti, kad idėjų būtų kuo daugiau. Ugdyti mąstymo lankstumą – skatinti išsakyti, pavaizduoti kuo įvairesnes idėjas. • Ugdyti originalumą – prašyti išsakyti idėjas taip, kad niekas kitas taip nesugebėtų, drąsinti fantazuoti, kurti, nebijoti savo idėjų, sakyti visa, kas tik ateina į galvą
	Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį	<ul style="list-style-type: none"> • Ugdyti fantaziją, žaidžiant ir kuriant nerealias, bet prasmingas situacijas (įsivaizduokime, kad mes einame džiunglėmis...) • Prašyti sugalvoti, kaip būtų galima detaliam išstobulinti savo „objektą“, įsivaizduojant, papasakojant, išreiškiant judesiu, piešiant, kad jis būtų kuo labiau išbaigtas, dar tobulesnis. • Suteikti galimybę ir skatinti atrasti skirtumus tarp fantazijos ir realybės. • Pasiūlyti įdomios veiklos ir patirties, skatinant patirti naujų išgyvenimų. • Skatinti dalytis praeityje išgyventa įdomia patirtimi, veikla, kelionių įspūdžiais ir nuotykiams
	Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. Džiaugiasi savitu veikimo procesu ir rezultatu	<ul style="list-style-type: none"> • Pateikti įvairių medžiagų, žaislų, priemonių, skatinant vaiką kurti iš jų naujus produktus po vieną ar grupelėse. Skatinti dalytis idėjomis, dirbant porose ir (ar) grupelėse, kartu priimti sprendimus. • Organizuoti projektus, grupinę veiklą. Mokyti mokytis ir dirbti grupėje, kalbėtis apie tai, kaip jaučiasi kiti vaikai, jei vienas neleidžia kitiems

		<p>nieto pasakyti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mokymo dalytis idėjomis. pavyzdys: <ul style="list-style-type: none"> - Jūs abu norite piešti šia spalva, bet ji yra tik viena. Ką jūs galite padaryti, kad ją pasidalintumėte?
6-asis žingsnis	Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti tolesnį divergentinį mąstymą. Užduoti klausimus: „Kas būtų, jeigu?“ • Siūlyti įvairios veiklos ne tik patalpoje, bet ir lauke, skatinant pamatyti naujus, iki tol nepastebėtus įvairius gamtos reiškinius skirtingais metų laikais, stebėti augalų, paukščių gyvenimą. • Mokyti pastebėti, įsiklausyti, užuosti, paliesti ir pajusti
	Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja	<ul style="list-style-type: none"> • Taikyti įvairius metodus ir būdus: <ul style="list-style-type: none"> - smegenų audrinimas (pvz., klausimas, ką daryti, kad žmonės būtų laimingi, kad nebūtų karo?); - fantastiniai klausimai (pvz., kas būtų, jei nustotų
		<p>šviesti Saulė, jei išnyktų visi suaugusieji?)</p> <ul style="list-style-type: none"> - prašymas išvardyti kuo daugiau daikto naudojimo būdų (pvz., kaip dar galima panaudoti šaukštą, plastikinius butelius?); - kūrybiniai vaidinimai (prašoma suvaidinti kokia nors tema trumpą siužetą, padalijus vaikus į dvi grupes (vieni vaidina, kiti spėja, kas ten vaidinama); - pasakos kūrimas sėdint ratu; - fantastinio gyvūno piešimas (po vieną ar grupelėse). • Prieš tai vaikams paaiškinama, kad galimi patys įvairiausi atsakymai, ir kuo jie įdomesni ir labiau netikėti, tuo geriau
	Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato	<ul style="list-style-type: none"> • Kurti žaidybines ir tyrinėjimo aplinką suteikiant įvairių reikiamų priemonių ir medžiagų
	Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti perkurti pasakas (pvz., klausiant, kas būtų, jei pasakoje vilkas taptų geras, o Raudonkepuraitė – klatinga?)

18. MOKĖJIMAS MOKYTIS

Vertybinių nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.

Esminis gebėjimas. Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, spręsdamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kurias mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.

Žingsniai	Vaikų pasiekimai	Ugdymo gairės
2-asis	Nori naujų išpūdžių, todėl	• Pripažinti, kad viskas, kas vyksta, gali būti naudinga

žingsnis	aktyviai domisi aplinkos daiktais, juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus	žaidimui ir mokymuisi. • Pastebėti vaikų ketinimus, juos įvardyti: – Tu nori paimti smėlio formelę ir iškepti pyragą
	Patraukia, pastumia, paridena, įdeda daiktus ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksmą. Stebi, mėgdžioja, klausia	• Duoti tokių žaislų, kurie skatintų stumti, traukti, imti, čiupinėti pirštais, kišti į burną, kuriais galima įvairiais būdais manipuliuoti, esant minimaliai suaugusiojo pagalbai. • Leisti vaikams žaisti ir mokytis individualiu tempu. Į vaiko individualias pastangas, smalsumą ir tyrinėjimus žiūrėti pozityviai, išklaustyti vaikus, skatinti, džiaugtis tuo, ko jie išmoko, jų mažais atradimais. • Žaislus ar žaidimui tinkamus daiktus parinkti taip, kad būtų ir tokių, su kuriais lengva veikti, ir tokių, kurie keltų iššūkius ir galėtų būti įvairiai panaudojami
3-asis žingsnis	Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato	• Atkreipti dėmesį į vaiko ketinimus, norą ką nors išbandyti, pažinti, ir kurti sąlygas vaikui mokytis
	Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus	• Vaikams padėti suprasti savo galimybes ir apribojimus, sudaryti visas sąlygas tobulinti savo gebėjimus individualiu tempu. • Leisti vaikams patiems pajusti ir nuspręsti, kada jiems reikalinga pagalba. • Vaikus drąsinti inicijuoti žaidimus. Kurti prasmingą ir, kur įmanoma, tikrovišką žaidimo ir darbo kontekstą. Pvz., šluota šluojamas takelis, o šlapia šluoste valoma siena
	Džiaugiasi tuo, ko išmoko	• Kartu su vaiku pasidžiaugti tais dalykais, kurių jis jau išmoko: užsisėgti sagas, bėgioti, sudėlioti dėlionę
4-asis žingsnis	Pasako, parodo, ką nori išmokti	• Pastebėti situacijas, kuriose vaikas nori ko nors išmokti. Skatinti pasakyti, ko jis nori išmokti, sudaryti sąlygas mokytis to, ko jis nori
	Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius	• Netrukdyti, kai vaikas įsitraukia į žaidimą, ko nors mokosi, tačiau stebėti ir padėti ar padrąsinti, kai vaikas prašo ir kai tai būtina
	Pasako, ką veikė ir ką išmoko	• Kalbėtis su vaikais apie tai, ką veikė per dieną ir ko iš jų išmoko.
5-asis žingsnis	Norėdamas ką nors išmokti, pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja	• Vaikus drąsinti sakyti „Aš nežinau“, nebijoti suklysti ką nors darant, iškelti klausimus, problemas, galvoti, kaip rasti atsakymą ar sprendimą. Pvz., kaip iš aplinkinių daiktų pasistatyti namą, kaip nulipdyti iš plastilino norimą daiktą.
	Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina	• Pripažinti, kad vaikų sugebėjimas išlaikyti dėmesį ir domėjimasis aplinkiniu pasauliu didėja. Todėl planuojant ugdymo programą numatyti įvairios veiklos, kuri padeda mokytis tyrinėti ir pažinti aplinką
	Aptaria padarytus darbus,	• Skatinti kalbėti apie savo žaidimus, kitą veiklą ir

	planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu...	taip plėtoti jų refleksijos gebėjimus
6-asis žingsnis	Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju	• „Ryto rato“ ir kitos veiklos metu pasikalbėti su vaikais, ko jie nori išmokti, kaip jie gali mokytis, pastebėti vaiko norą ir sudaryti sąlygas to išmokti

Įgyvendinant programą naudojami ugdymo metodai, kurie atitinka ikimokyklinio amžiaus vaikų raidos ypatumus, padeda panaudoti jau turimą patyrimą, suteikia galimybę pačiam veikti, savarankiškai ar padedant mokytojui įgyti patirties, atitinka individualias psichofizines, intelektines galias, yra efektyvūs pedagoginiu požiūriu (padeda siekti tikslų), yra patrauklūs ikimokyklinio amžiaus vaikams.

Siekiant kokybiško ugdymo, diegiant naujoves, mokytojai ieško inovatyvių ugdymo(-si) metodų, kurių dėka, vaikas pasijunta asmenyje, atsiranda glaudesni ryšiai ne tik tarp mokytojo ir vaiko, bet ir tarp vaikų. Metodų įvairovė ir gausa leidžia pasirinkti pačius įdomiausius ir rezultatyviausius. Tikslingai taikomi metodai pažadina vaikų smalsumą ir pažinimo džiaugsmą, vaikai įgyja bendravimo įgūdžių, labiau pažįsta save ir draugus, plėtoja savo kūrybiškumą, įvertina save bei draugus kaip unikalios ir originalios asmenybės. Ugdymo metodai taikomi lanksčiai, atsižvelgiant į vieno vaiko ir vaikų grupės poreikius, ugdymo situacijas.

Žaidybinis metodas – skatina vaikų teigiamas emocijas, padeda formuoti socialiniams įgūdžiams, natūraliu būdu sukcentruoti dėmesį į ugdomąją veiklą.

Vaizdinis metodas – nukreiptas į vaizdinių formavimą apie vaikus supančio pasaulio objektus ir reiškinius.

Žodinis metodas – (pasakojimas, pokalbis) – suteikia galimybę perduoti informaciją.

Praktinis metodas – vaikams padeda per veiklą pažinti ir suprasti juos supančią aplinką.

Kūrybinis metodas – sudaro sąlygas vaikams reikšti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų. Juos papildome projektiniu metodu, kurio taikymas padeda formuoti įvairesnį ugdymo procesą.

Projektų metodas – vienas iš aktyviųjų metodų, skatinantis ugdymo turinio ir metodų kaitą, lanksčiai integruojant ugdymo sritis, individualizuojant ugdymą, jo turinį orientuojant į vaiko gyvenimui ir ugdymui (si) reikalingų ugdymo (si) sričių plėtojimą.

Žaidimas – sudaroma palanki ugdymo(si) aplinka vaiko žaidimų, aktyvumo, iniciatyvumo, savarankiškumo skatinimui. Palaikomi vaiko sumanyti žaidimai ar kita veikla, skatinami kiti vaiko sumanymai. Žaisdamas vaikas patiria išgyvenimus, sužino, kuria, atranda ir perima svarbiausias dvasines vertybes.

Stebėjimas – kuriamos sąlygos vaikui stebėti ir suprasti aplinkinį pasaulį, pajusti žmonių, daiktų, reiškinių sąryšį, vieningumą.

Interpretacija – skatinama vaiko saviraiška, padedama jam atsiskleisti, susitapatinti su personažais, vaidinti, išgalvoti įvairias situacijas, istorijas, pritaikyti joms tinkamus vaidmenis, veiksmus.

Eksperimentavimas – kuriama aplinka, kuri skatina vaiką veiklai: pačiam eksperimentuoti, daryti atradimus, išmokti naujų sąvokų, atrasti įvairių pasaulio pažinimo būdų.

Pokalbis – palaikomas kontaktas su vienu arba su keletu vaikų, jie skatinami kalbėti, atsakyti į klausimus, apibūdinti savo veiklą, išsakyti savo nuomonę, analizuoti, kritiškai mąstyti.

Kūrybiniai projektai – suteikiama galimybė vaikui atsiverti, suvokti supantį pasaulį, spontaniškai perprasti formas, spalvas, susipažinti su supančia aplinka, lavinant gebėjimą stebėti gamtoje ir gyvenime vykstančius reiškinius.

Ugdymo(si) aplinka, priemonės, medžiagos – skatina vaiką drąsiai, laisvai išreikšti save, patirti sėkmę.

Sportinė veikla – estafetės, varžybos, komandiniai žaidimai, fiziniai pratimai, aktyvus judėjimas.

IKT taikymas – praktiniai užsiėmimai prie interaktyvios lentos, vaizdo medžiagos stebėjimas ir analizavimas multimedijos pagalba, interaktyvios grindys, planšetiniai kompiuteriai.

Edukacinės aplinkos – kuriama aplinka, atsižvelgiant į ugdymo turinį, tėvų iniciatyvas ir pasiūlymus, palaikoma vaikų iniciatyva, sumanymai patiems kurti žaidimų erdves. Siekiama, kad aplinka skatintų vaiko poreikį judėti, veikti, pažinti, kurtų jaukumą, būtų funkcionali.

Išvykos, ekskursijos – siekiama turtinti vaikų pažintinę patirtį, plėsti akiratį, susipažinti su aplinka, įgyti socialinių įgūdžių, patirti naujų išpūdžių.

Probleminis mąstymas – vaikai mokosi rūšiuoti daiktus pagal vieną ar kelis požymius, susitarti su kitais, priimti teisingus sprendimus, diskutuoti, klausinėti, ieškoti, bandyti ir tuo tenkinti savo smalsumą, pritaikyti problemų sprendimo įgūdžius.

Mokytojai, siekdami programoje numatytų tikslų, pasirinkdami metodus, atsižvelgia į vaikų: amžiaus tarpsnio, individualias dėmesio, suvokimo, mąstymo, valios, emocijų raidos ypatumus, polinkius ir interesus ir kt. Mokytojui paliekama teisė laisvai ieškoti, parinkti bei taikyti vaikams tinkamus ugdymo metodus, būdus. Siekiama, kad ugdymo priemonės tenkintų vaiko poreikį žaisti, bendrauti, judėti; skatintų norą puoselėti ir saugoti savo ir kitų sveikatą; skatintų vaiko savarankiškumą, saviraišką, kūrybingumą, meninių gebėjimų ugdymą(si).

V SKYRIUS

UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Norint nustatyti vaiko pasiekimų lygį bei numatyti ugdymo kryptis ir uždavinius, vaiko pasiekimai vertinami du kartus per metus. Vertinama 18 vaiko ugdymosi pasiekimų sričių, išskirtų siekiant visuminio vaiko asmenybės ugdymosi ir atsižvelgiant į vaiko raidos bei ugdymosi ypatumus. Pasiekimų sritys yra lygiavertės.

Pirminio vertinimo tikslas: atsižvelgiant į realius vaiko gebėjimus ir patirtį, pritaikyti ugdymo(si) procesą vaikų grupės ir kiekvieno vaiko poreikiams bei galimybėms.

Vertinimo ugdymo programos pabaigoje tikslas: nustatyti individualią vaiko pažangą ir informuoti apie ją tėvus.

Vertinimo uždaviniai:

1. Geriau pažinti ir suprasti vaiką.
2. Surinkti informaciją apie vaiko individualybę.
3. Išsiaiškinti vaiko ugdymo(si) ypatumus ir mokymosi stilių.
4. Nustatyti vaikų pasiekimus.
5. Numatyti vaiko ugdymo(si) pažangą ir perspektyvas.
6. Parengti individualią ugdymo (si) programą (jeigu reikia).
7. Sukurti palankią ugdymui (si) aplinką.
8. Planuoti pedagoginę veiklą ir parinkti tinkamas priemones.
9. Palyginti pasiektus ugdymo (si) rezultatus su norimais.
10. Įvertinti vaiko brandumą priešmokyklinio ugdymo grupei.
11. Garantuoti gerą vaiko savijautą ir skatinti ugdymą(si).

Vertinimo nuostatos:

1. Vertinami vaikų nuo 1–2, 2–3, 3–4, 4–5, 5–6 metų pasiekimai ir pažanga.
2. Vertinama vaiko pasiekimo sričių, ugdymosi pasiekimų žingsniai, vertybinių nuostatų, įgytų gebėjimų ir įgūdžių bei patirties kaita metų eigoje.
3. Vaikų pažangą ir pasiekimus vertina auklėtojai kartu su specialistais (logopedu, neformaliojo ugdymo mokytoju). Vertinime netiesiogiai dalyvauja vaikų tėvai.
4. Vaikas – aktyvus savo pasiekimų vertinimo dalyvis.
5. Vertinimas planuojamas, nenutrūkstamas, grįžtamasis, visuminis.
6. Vertinimo informacija renkama stebint vaiką natūralioje kasdieninėje veikloje, pravedant pokalbius su vaiku, jo tėvais, analizuojant vaiko veiklos ir kūrybos darbus.
7. Vertinimo medžiaga, auklėtojo refleksija apie vaiko pasiekimus, ugdymosi perspektyva, vaikų darbeliai dokumentuojama el. dienyne.

8. Vertinimo duomenys neviešinami, garantuojamas jų laikymo saugumas.
9. Informacija tėvams apie vaiko pasiekimus pateikiama individualiai.
10. Auklėtojai, planuodami ugdymo procesą, remiasi vaikų pasiekimų vertinimo duomenimis, koreguoja, individualizuoja ugdymą.
11. Vertinami tik individualūs vaiko gebėjimai, patirtis.

Vertinimo organizavimas:

Vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimas atliekamas du kartus metuose: pirminis vertinimas atliekamas mėnesio laikotarpyje nuo grupės lankymo pradžios, antrasis vertinimas atliekamas iki gegužės 30 d.

Tėvus apie vaikų pasiekimus ir pažangą mokytojai individualiai informuoja per elektroninį dienyną, tėvų susirinkimus, individualių pokalbių metu.

Mokytojai, planuodami savaitinį grupės ugdomąjį darbą, atsižvelgia į pasiekimų įvertinimo duomenis ir pagal tai planuoja grupinę ir individualią veiklą.

SUP vaikų vertinimas:

Specialistams kartu su V GK komisija, nustačius kalbėjimų sutrikimų, galimo raidos atsilikimo, negalios, chroniškos ligos ar netipinio elgesio atvejų, vaikas turi būti laiku nusiųstas ir ištirtas Švietimo pagalbos tarnyboje.

VI SKYRIUS NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Ankstyvojo ugdymo vadovas / Monkevičienė O. (sud.). Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
2. Adaškevičienė A. Judėjimo džiaugsmas. Lietuvos ikimokyklinukų fizinio aktyvumo optimizavimo programa. 1996.
3. Aukime sveiki ir stiprūs. Vaikų sveikatos ir fizinio ugdymo programa. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2000.
4. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras, 2016.
5. Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. XII-745 „Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija“.
6. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas.
7. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymas Nr. ISAK-627 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo patvirtinimo“.
8. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas 2012 m. gegužės 15 d. Nr. XI-2015 „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030““.
9. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius, 2006.
10. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. Vilnius, 2014.
11. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2015.
12. Į vaiką orientuotas ugdymas nuo gimimo iki trejų metų. Knyga ugdytojams. Vilnius, 2001.
13. Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, 1995.
14. Rauckis J., Drungilienė D. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa. Vilnius, 2003.
15. www.smm.lt